

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra germanistiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Germanismy v běžné mluvě obyvatel Jihočeského kraje

Germanisms in the Common Speech of the Inhabitants Living in the South
Bohemian Region

Adéla Máslová

Vedoucí práce: doc. Dr. phil. PhDr. Dalibor Zeman, Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: B AJ-NJ

2024

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Germanismy v běžné mluvě obyvatel Jihočeského kraje potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10.7. 2024

.....

Na tomto místě bych chtěla poděkovat panu docentovi doc. Dr. phil. PhDr. Daliboru Zemanovi, Ph.D. za jeho cenné rady, vstřícnost a čas, který mi věnoval při vedení mé bakalářské práce.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je zaměřena na germanismy v současném českém jazyce, především na jejich užití v běžné řeči obyvatel Jihočeského kraje. Práce je rozdělena na část teoretickou a analytickou. V teoretickém oddílu je nejprve stručně shrnuto, čím se zabývají jazykovědné disciplíny lexikologie spolu s etymologií. Současně jsou objasněny pojmy slovo a slovní zásoba. Další úsek této lingvistické sekce nabízí klasifikaci přejatých slov, která je následována popisem adaptace německých výpůjček směrem k systému českého lexika z pohledu ortoepie, morfologie a lexikologie. Samostatná kapitola je poté věnována přejatým slovům z německého jazyka, v níž jsou shrnuty jazykové oblasti a sémantické okruhy, do kterých jsou nejčastěji německé výpůjčky přejímány. V závěru teoretického celku je uveden ucelený přehled historických událostí, díky kterým docházelo k česko-německému jazykovému kontaktu. Speciální pozornost je věnována historickému vývoji na území Jihočeského regionu. Analytická část této práce je realizována dotazníkovým šetřením s cílem zjistit úroveň znalosti germanismů mezi obyvateli Jihočeského kraje a současně frekvencovanost jejich užití v běžné mluvě. Za tímto účelem oslovuji respondenty z různých věkových kategorií s předpokladem, že s klesajícím věkem bude zároveň klesat porozumění i frekvencovanost germanismů. Znalost germanismů je porovnána mezi třemi věkovými skupinami, mladou, střední a starší. Součástí dotazníku je 31 otázek, v jejichž rámci je zkoumáno 19 germanismů.

KLÍČOVÁ SLOVA

lexikální výpůjčky, česko-německý kontakt, adaptace slov, slovní zásoba

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on Germanisms in the contemporary Czech language, especially on their use in the common speech of the inhabitants of the South Bohemian Region. The thesis is divided into theoretical and analytical parts. The theoretical section first briefly summarizes what the linguistic disciplines of lexicology and etymology deal with. At the same time, the concepts of word and vocabulary are explained. The next part of this linguistic section offers a classification of loanwords, which is followed by a description of the adaptation of German loanwords towards the Czech lexical system in terms of orthoepy, morphology and lexicology. A separate chapter is then devoted to German loanwords, summarizing the linguistic areas and semantic fields into which German loanwords are most frequently adopted. The theoretical unit is closed with a comprehensive overview of the historical events that led to Czech-German linguistic contact. Special attention is paid to the historical developments in the South Bohemia region. The analytical part of this thesis is carried out by means of a questionnaire survey with the aim to determine the level of knowledge of Germanisms among the inhabitants of the South Bohemian Region and at the same time the frequency of their use in common speech. For this purpose, I address respondents from different age categories with the assumption that with decreasing age the understanding and frequency of Germanisms decline as well. The knowledge of Germanisms is compared between three age groups, young, middle and older. The questionnaire consists of 31 questions in which 19 Germanisms are examined.

KEY WORDS

loan words, Czech and German in contact, word adaptation, vocabulary

Obsah

Úvod	5
1 Lexikologie.....	7
1.1 Slovo jako základní jednotka.....	8
1.2 Slovní zásoba.....	8
1.3 Obohacování slovní zásoby	10
2 Jazykový kontakt	11
2.1 Přejímání lexikálních jednotek	11
2.1.1 Přejaté lexikální jednotky dle původu	12
2.1.2 Přejaté lexikální jednotky dle míry adaptace do češtiny	13
3 Přejaté lexikální jednotky z němčiny	16
4 Adaptace přejatých lexikálních jednotek.....	20
4.1 Ortoepická adaptace	20
4.2 Morfologická adaptace	22
4.3 Lexikální adaptace.....	23
5 K historickému vývoji česko-německého kontaktu	25
5.1 České Budějovice	28
6 Analytická část	31
6.1 Dotazníkové šetření	31
6.2 Vybrané germanismy	32
6.3 Hypotéza.....	33
7 Výsledky dotazníkového šetření.....	34
7.1 Posouzení analytického oddílu	54
Závěr.....	56
Resumé	57
Seznam použité literatury	59
Použité internetové zdroje	61

Seznam grafů	63
Seznam příloh	65

Úvod

Tuto bakalářskou práci jsem se rozhodla zpracovat proto, abych zmapovala úroveň znalosti germanismů napříč generacemi na území Jihočeského kraje. Nad výskytem germanismů v naší mluvě mě přiměla se zamyslet především občasná nedorozumění s mými prarodiči, která pramenila z mé nedostatečné znalosti určitých německých výpůjček, které v rámci komunikace užíli. Tento problém byl oboustranný, jelikož pro ně byly naopak neznámé výrazy převzaté z anglického jazyka, které pro změnu s oblibou užívá má generace. Mým cílem je prostřednictvím této práce zjistit, zda mají germanismy v lexiku mladých Jihočeňů stále své místo, a případně jak velké, nebo již byly do vysoké míry nahrazeny anglicismy. Současně bude pozornost soustředěna také na znalost germanismů mezi zástupci střední generace, u níž se předpokládá, že díky úzkému kontaktu se starší generací především v průběhu mládí bude mít tato věková skupina stále poměrně vysoké povědomí o německých výpůjčkách. Očekávám, že nejvyšší porozumění a zároveň aktivní zapojení germanismů do mluvy bude zaznamenáno u starší generace obyvatel Jihočeského kraje. Zda má výskyt germanismů opravdu ustupující tendenci, bude ověřeno na základě výsledků dotazníkového šetření, do něhož bude zapojeno 75 respondentů zastupujících tři zmíněné věkové kategorie. Výstupem mé práce by měl být ucelený přehled o četnosti užívání a všeobecném porozumění německým výpůjčkám v oblasti Jihočeského regionu napříč třemi věkovými skupinami.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou hlavních celků, teoretického a analytického. Na začátku teoretického oddílu jsou objasněny základní lingvistické jevy spjaté s touto prací. Jelikož téma této bakalářské práce spadá do jazykovědného oboru lexikologie a současně je zkoumána etymologie slov, je dlužno tyto disciplíny krátce charakterizovat. Zároveň je stručně vymezen pojem slovní zásoba a její základní jednotka slovo. Jako hlavní opora pro vypracování těchto kapitol slouží knihy *Česká lexikologie* od Filipce a Čermáka, dále Pokorného *Úvod do české lexikologie* a *Nauka o slovní zásobě*, jejíž autorem je Přemysl Hauser. Přejímání lexikálních jednotek představuje v souvislosti s touto prací klíčový způsob obohacování českého lexikálního systému. Z tohoto titulu je část teoretického celku věnována obecné kategorizaci přejatých slov, a to dle původu a míry adaptace do češtiny. Následující kapitola poté pojednává o samotných německých výpůjčkách. Tato sekce nabízí zevrubný přehled o zastoupení germanismů v jednotlivých jazykových oblastech češtiny, který je vypracovaný s podporou příspěvku Jaromíra Běliče *Poznámky o postavení německých přejatých slov v dnešní češtině*. Dále jsou zde uvedeny sémantické okruhy,

do kterých německé výpůjčky nejčastěji spadají. Opomenuta by neměla být adaptace lexikálních výpůjček do cílového jazyka. Jedná se totiž o podstatný proces, při kterém přejatá slova podléhají integraci do českého jazyka z hlediska fonetického, lexikálního a morfologického. Pro účely vyhotovení této kapitoly je využita především kniha *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch* od Stefana Michaela Newerkly, který tuto problematiku přehledně zpracovává. Česko-německý jazykový kontakt je do velké míry podmíněn událostmi, které se odehrály v rámci společné historie těchto dvou národů. Teoretická část je tak zakončena pojednáním o dějinách česko-německých vztahů s důrazem na vývoj v Jihočeském kraji. Jako hlavní zdroj informací pro tuto kapitolu slouží kniha Jana Kaprase *Češi a Němci v českém státě: Přehled historický* spolu s příspěvkem *Germanismen als Flurnamen in Südböhmen*, jehož autorkou je Alena Jaklová a najdeme ho v díle *Selecta Bohemico-Germanica*. Soužití mezi Čechy a Němci je blíže ilustrováno na situaci v Českých Budějovicích, kde se německá menšina nacházela již od jejich založení. Užitečný je pro tuto část článek Roberta Saka *Češi a Němci* zveřejněný v Encyklopedii Českých Budějovic.

Na teoretický základ práce je navázáno částí analytickou, která je stěžejní pro vytvoření zmíněného přehledu o znalosti germanismů mezi obyvateli na jihu Čech. V rámci tohoto analytického celku je porovnáno povědomí o germanismech u jedinců různého věku. Pro lepší přehlednost byli tito mluvčí rozděleni do tří věkových kategorií. Jedná se o mladou generaci (s věkovým rozpětím 15-30 let), dále střední (31-59 let) a starší generaci (60+). Výzkumný oddíl je realizován za pomoci dotazníkového šetření. Z každé generace bylo vybráno 25 zástupců, celkem byl tedy dotazník vyplněn 75 respondenty. Daný průzkum je tvořen třemi částmi, které jsou zvoleny tak, aby ověřily jak pasivní, tak i aktivní znalost německých výpůjček.

1 Lexikologie

Jelikož téma této bakalářské práce spadá do oblasti lexikologie, je tato kapitola věnována stručnému vymezení daného jazykovědného oboru. V druhé části se poté zaměříme především na jednu z příbuzných disciplín lexikologie, kterou je takzvaná etymologie. Právě etymologický slovník je užíván pro selekci lexikálních jednotek vhodných pro praktickou část této práce.

Označení *lexikologie* vzniklo spojením dvou slov řeckého původu „*lexikós*“, v překladu vztahující se ke slovu, a „*logos*“ neboli nauka (Pokorný 1979, 1). Samotný název tak prozrazuje, že se tato jazyková disciplína bude zabývat slovem a jevy, které jsou s ním spojené. Jelikož lexikologie zaujímá významné postavení v systému jazyka, setkáváme se s celou řadou možných interpretací tohoto oboru.

Josef Filipec a František Čermák se zabývají ve svém díle *Česká lexikologie* naukou o lexikální zásobě, kterou rozdělují do dvou segmentů, na lexikologii a lexikografii. Podle nich je lexikologie „teorie lexikální zásoby; uskutečňuje její základní výzkum, tj. popisuje a vykládá lexikální jednotky různých typů, slova, slovní spojení a frazémy, jejich vztahy a dílčí systémy“ (Filipec, Čermák 1985, 13).

Pokorný lexikologii výstižně charakterizuje jako lingvistickou disciplínu, která se zabývá lexikem jako takovým a současně zkoumá vztahy mezi jeho jednotlivými konstituenty (1979, 1).

Ve spojitosti s lexikologií je uváděn soubor souvisejících disciplín. Autoři však nejsou jednotní v jejich počtu. Neshodují se v názoru, zda je daná disciplína stále součástí lexikologie nebo je již vyčleněna a vnímána jako samostatný vědní obor. Stejně je tomu v případě etymologie, která je ve starších výkladech klasifikována jako předhistorická lexikologie (Filipec, Čermák 1985, 13). Naproti tomu v moderních klasifikacích je chápána spíše jako samostatná lingvistická disciplína (Hladká 2017a). Thea Schippan popisuje etymologii jako vědu zkoumající původ slov (1992, 40). Etymologie se u daného slovního výrazu zabývá historickým vývojem jeho významu a tvaru. Jakožto jedna z nejstarších lingvistických disciplín, sahá svými počátky do řecké antiky. Její název je odvozen z řeckého slova „*etymos*“ neboli pravý. S tím souvisí raná fáze tohoto oboru, která se vyznačovala snahou řeckých filozofů o nalezení „pravého“ významu slov (Schippan 1992, 40). Podoba etymologie, se kterou se setkáváme v dnešní době, zohledňuje při rekonstrukci původního významu slova nejen jeho příbuznost s druhými slovy, ale i historický a kulturní kontext, který se s ním pojí (Pokorný 1979, 101).

1.1 Slovo jako základní jednotka

Jak už název této práce napovídá, praktická část bude soustředěna na mluvu neboli slovní zásobu obyvatel žijících v Jihočeském kraji. Z tohoto důvodu je dlužno tento termín nejdříve teoreticky vymezit. Než však přejdeme k samotné slovní zásobě, bylo by vhodné nejprve specifikovat její základní a nejmenší jednotku, kterou je slovo.

Vymezení definice slova je díky jeho komplexnímu charakteru poměrně náročné, z tohoto důvodu lze nalézt celou řadu odlišných formulací. Nicméně, v klíčových bodech tyto definice korespondují. Každému slovu náleží určitá forma a obsah, jedná se tedy o binární jednotku. Až na pár výjimek, které v češtině představují například jednohláskové předložky či spojky, je převážná většina slov tvořena seskupením dvou a více fonémů. K vymezení slova nám napomáhá soubor typických rysů, které ho charakterizují. Slovo se vyznačuje svou samostatností, která je demonstrována možností jeho oddělitelnosti od jiných slovních jednotek, jeho schopností se přemisťovat v rámci věty a současně jeho reprodukovatelností (Hauser 1986, 9-11). Filipec a Čermák dále uvádějí, že se jedná o gramatickou jednotku vždy nesoucí určitý význam (1985, 32). Dalším základním znakem slova je izolovatelnost, která se projevuje jeho nahraditelností ve větě jiným příbuzným slovem. Spojením slov poté dochází ke vzniku vyšších jednotek (Filipec, Čermák 1985, 32-33).

1.2 Slovní zásoba

Slovní zásoba je označení pro soubor všech lexémů užívaných v rámci jednoho jazyka (Schippan 1992, 1). Jedná se o tvárný systém, který se neustále vyvíjí a přizpůsobuje změnám ve společnosti. V souvislosti s touto proměnlivostí není možné určit přesný počet slov, který slovní zásoba daného jazyka obsahuje. Orientačně lze vycházet z údajů aktuálně dostupných slovníků. *Příruční slovník jazyka českého*, který vznikl mezi lety 1935-1957 a je rozdělen do 9 dílů, sumarizuje přibližně 250 000 hesel. Dále je zmiňován například čtyřdílný *Slovník spisovného jazyka českého* z let 1960-1971, který uvádí zhruba 192 tisíc hesel (Pokorný 1979, 54).

Jedná se o velké kvantum slov, které jeden člověk nemůže ve své každodenní mluvě obsáhnout. Na základě čehož v lingvistice rozlišujeme aktivní a pasivní slovní zásobu. Do pasivní slovní zásoby jedince jsou řazeny výrazy, kterým rozumí, ale aktivně je ve své řeči nevyužívá. Naopak slova, která jsou součástí jeho mluveného a psaného projevu, tj. běžně je v komunikaci užívá, jsou známa pod pojmem aktivní slovní zásoba (Pokorný

1979, 55-56). Podle Hausera se aktivní individuální slovní zásoba pohybuje kolem 5 000 slov (1986, 14). Pokorný tento údaj zpřesňuje a uvádí, že aktivní slovní zásoba vzdělaného jedince může činit 6 až 9 tisíc výrazů. V případě pasivní slovní zásoby je tento počet až šestinásobný (1979, 56).

Slovní zásoba je rozdělena do dvou úseků. Ten první obsahuje ustálená slova, která jsou nedílnou součástí slovní zásoby. Tento úsek bývá nazýván jádrem. Na straně druhé je proměnlivá část slovní zásoby, která se neustále adaptuje na současný chod společnosti (Hauser 1986, 14). Do této části zařazujeme například slova, která se ze slovní zásoby postupně vytrácejí nebo naopak výrazy, které vznikají na základě nutnosti pojmenování nově vzniklé reality a slovní zásobu rozšiřují (Čejka 1992, 36).

Jádrová slova disponují čtyřmi základními atributy, kterými jsou původ, struktura, význam a jejich užívání. Původ těchto slov sahá daleko do historie jazyka. Jejich výskyt může být popsán jako stabilní a dlouhodobý (Hauser 1986, 14). Hauser člení jádrová slova dle původu následovně:

- „1. slova **prajazyková**, doložená s určitými hláskovými obměnami i v jiných jazycích indoevropských, např. *matka, bratr, ..., dům, moře, víno sůl*;
2. slova **praslovanská** nebo jen západoslovanská: *pole, řeka, stůl, kůň, pes, sad, ...*;
3. slova **pračeská**: *hebký, hejno, pouhý nádoba, obloha, ...*;
4. slova **přejatá** z jiných jazyků ve staré době a zdomácnělá: *růže, škola, křída, tabule, kostel, ...*;
5. slova **přejatá později** a později vzniklá: *vzduch, příroda, socialismus, republika, ..., noviny*“ (Hauser 1986, 14).

Z hlediska struktury se z velké většiny jedná o slova „nemotivovaná“, která slouží jako výchozí bod pro tvorbu jiných výrazů. Do této vrstvy slovní zásoby řadíme převážně pojmenování pro základní jevy v lidském životě, např. slova označující lidské vztahy, zvířata, rostliny atd. Jádrová slova představují nejužívanější vrstvu slovní zásoby a jsou tak považována za základní stavební jednotky v rámci každodenní komunikace. V důsledku neustálé evoluce jazyka pronikají do jádra i slova, která se dříve nacházela na periférii slovní zásoby. Současně, dochází i k obrácenému procesu tzn. k vytlačení určitých výrazů z jádra směrem na okraj slovní zásoby, což je způsobené poklesem v jejich užívání (Hauser 1986, 15). Postup lexikální jednotky z periferie k jádru můžeme pozorovat například u přejatých slov, která z cizího jazyka nejprve proniknou do proměnlivé části slovní zásoby, poté však

postupnou adaptací do lexika cílového jazyka dochází k jejich přemístění směrem k jádru (Němec 1980, 13).

1.3 Obohacování slovní zásoby

Obecně se setkáváme se čtyřmi způsoby, kterými dochází k obohacení slovní zásoby českého jazyka. Nová slova mohou vznikat slovotvornými procesy, spojením slov, dále přenesením významu a poslední variantu představuje přejímání lexikálních jednotek (Filipec, Čermák 1985, 101). Poslední způsob je pro účely této bakalářské práce klíčový, z tohoto důvodu mu bude vyhrazena celá následující kapitola. Zbylé varianty budou níže pouze stručně charakterizovány.

Rusínová definuje dva základní slovotvorné procesy, derivaci a kompozici (1990, 5). Frekvence užívání kompozice je v českém jazyce spíše nízká, například v komparaci s jazykem německým, kde je tento způsob tvoření nových slov hojně využíván. Derivace naproti tomu má v češtině poměrně výrazné postavení (Rusínová 1990, 5). Filipec a Čermák navíc uvádějí třetí způsob, kterým je abreviace neboli zkracování (1985, 102).

V případě slovních spojení rozlišujeme dva typy, kterými jsou volná a ustálená spojení. Ustálená spojení slov jsou tvořena konstituenty, jejichž pořadí je neměnné a současně nesou pevný, etablovaný význam. V rámci volného spojení slov mohou být naopak lexikální jednotky přemísťovány a každá z nich nese svůj vlastní jednoznačný význam (Filipec, Čermák 1985, 104-105).

Přenesení významu slova, tzv. nepřímá nominace, je příkladem ekonomie jazyka (Filipec, Čermák 1985, 108). Spočívá v rozšíření významu již existující lexikální jednotky, u níž nedochází k žádné změně její formy. Nový význam slova bývá od toho stávajícího odvozen na základě určité vnější či vnitřní spojitosti (Hladká 2017b).

2 Jazykový kontakt

O jazykový kontakt se jedná v situaci, ve které na sebe vzájemně působí dva jazyky a více. Jeho vznik je podmíněn současným koexistováním více jazyků případně jazykových variant v rámci jednoho mnohojazyčného společenství nebo na mentální úrovni bilingvního jedince. Jazykový kontakt tak může být vnímán jako výsledek mnohojazyčnosti. V souvislosti s výše uvedeným jazykovým společenstvím je důležité zmínit, že není podmínkou, aby v něm každý z členů ovládal oba jazyky (Riehl 2014, 12-14). Ti, kteří bilingvní jsou, poté v rámci komunikace volí jazyk vhodnější pro konkrétní situaci. Ve většině případů mluvčí upřednostňuje jeden z jazyků ve formálním kontextu, v porovnání s tím druhým, který zaujímá spíše vedlejší postavení a bývá preferován v privátní sféře. Pokud mluvčí během jedné konverzace tyto jazyky či jejich variety střídá, je tento jev v lingvistice nazýván anglickým obratem code-switching v překladu střídání kódů (Zeman 2009, 5).

K jazykovému kontaktu nejčastěji dochází mezi sousedními státy nebo v areálech, které jsou současně obývány odlišnými národnostními skupinami (Tölgyesi 2009, 7). České země takto přicházely po celá staletí do styku s německým národem. Často se dokonce hovoří o takzvaném *německo-českém bilingvismu*. První zmínky o německých menšinách na českém území byly zaznamenány již v době raného feudalismu. K značnému přílivu německých obyvatel došlo však až poté, a to v období velké kolonizace, která probíhala zejména ve 13. století (Trost 1995, 134). Další vývoj česko-německých vztahů bude více přiblížen v kapitole pojednávající o významných milnících v historii mezi těmito dvěma národy.

V jazyce se tento vzájemný vliv různých jazyků a jejich variant projevuje na všech úrovních tzn. na úrovni fonologické, morfologické, syntaktické i lexikálně-sémantické (Tölgyesi 2009, 7). V případě česko-německého jazykového kontaktu se uvádí, že nejvýrazněji byla němčinou ovlivněna česká slovní zásoba a frazémy. Naopak nejslabší vliv je zaznamenán v plánu morfologickém (Berger 2008, 21).

2.1 Přejímání lexikálních jednotek

Pokud kontakt mezi dvěma národy přetrvává dlouhodobě a má stálou povahu, dochází k pronikání kulturních a jazykových prvků jednoho národnostního celku do toho druhého. Jinými slovy, jedním z výsledků zmíněného vzájemného působení dvou národů je přejímání lexikálních jednotek. Konkrétně jsou mimo slov přejímány i slovní spojení a frazeologizmy.

Nejvyšší výskyt těchto jednotek můžeme zaznamenat v rámci odborného názvosloví například v oblasti techniky, sportu či obchodu (Filipec, Čermák 1985, 120).

Můžeme se setkat se dvěma typy přejímání lexikálních jednotek. První z nich probíhá v rámci jednoho jazyka a vyznačuje se posunem slova z jedné jazykové vrstvy slovní zásoby do jiné. Pro ilustraci lze uvést postup nespisovného slova do spisovné vrstvy jazyka (Šmilauer 1979, 119).

Nás však v této práci bude primárně zajímat přejímání lexikálních jednotek z cizího jazyka. Jedná se o proměnlivou část lexikální zásoby, která reaguje na změny ve společnosti. Přejatá slova vstupují do různých vrstev jazyka a často je jejich užívání omezeno pouze na určitou skupinu mluvčích (Šmilauer 1979, 119-120).

2.1.1 Přejatá lexikální jednotky dle původu

Přejatá slova lze dělit na základě několika faktorů. Jedním z nich je původ, podle něhož rozlišujeme slova mezinárodní, slova přejatá ze sousedního jazyka nebo ze slovanských jazyků (Šmilauer 1979, 120).

a) Mezinárodní slova

Mezinárodní slova, také známá pod pojmem internacionalismy, jsou rozšířená téměř po celém světě. Dá se říci, že se nachází v lexiku převážné většiny světových jazyků. V některých však převládly puristické tendence a určité internacionalismy z nich byly vytěsněny. V případě češtiny Romportl ilustruje tuto situaci například na mezinárodních slovech *classis* a *theatrum*, která byla v českém jazyce nahrazena výrazy *třída* a *divadlo* (1978, 13). Běžně se setkáváme s jejich dvěma kategoriemi tzn. se slovy nadnárodními a slovy z národních okruhů (Romportl 1978, 13).

„Slova nadnárodní se přejímají z různých období a z různých míst a jsou pro tato období a místa charakteristická“ (Filipec, Čermák 1985, 123). Nadnárodní slova dělíme do tří základních podskupin. Řadíme k nim lexikální jednotky původem z latiny (*legie*), řečtiny (*olympiáda*) nebo slova spojená s příchodem křesťanství (*anděl*) (Filipec, Čermák 1985, 123). Další podskupinu nadnárodních slov tvoří jednotky, jejichž základ je odvozen z vlastních jmen. Nejčastěji se jedná o názvy fyzikálních jednotek (*ohm* podle německého fyzika G. S. Ohm), prvků (*uranium* pojmenováno na základě planety Uran), hornin (*barrandit* –J. Barrande) a rostlin (*magnólie* –P. Magnol). Třetí a zároveň poslední skupinu

představují slova, která jsou typická pro určité místo či období, kupříkladu *tundra*, *kovboj*, *korán*, ... (Romportl 1978, 14-15).

Slova z národních okruhů jsou rozdělena na základě území, z něhož pocházejí. Získáme tak slova francouzská, středomořská, anglosaská atd. Patří sem i germánský okruh, do kterého spadají slova německá (*kobalt*, *puč*) (Romportl 1978, 15).

b) Slova ze sousedních jazyků

Vzájemné působení mezi sousedními státy je nedílnou součástí mezinárodních ekonomických a politických vztahů. Nicméně, sousední země se ovlivňují v mnoha dalších aspektech, mezi které patří i kultura a jazyk. K jazykové výměně dochází z velké části skrze migraci obyvatel např. manuálních pracovníků, v dřívějších dobách také vlivem vyšší společenské třídy cizího původu. Do českého jazyka tímto způsobem pronikají slova z němčiny (Romportl 1978, 16).

c) Slova ze slovanských jazyků

Slova ze slovanských jazyků byla přejímána především v období národního obrození za účelem vytvoření protiváhy k výpůjčkám z němčiny a zmírnění jejího silného vlivu na český jazyk. Jednalo se zejména o lexikální jednotky původem z ruštiny (*vzduch*), polštiny (*želva*) a dalších. V dnešní době je mnoho z nich zaintegrováno do současné češtiny v takové míře, že jejich cizojazyčný původ víceméně nevnímáme (Romportl 1978, 16).

Výskyt a užití přejatých slov v českém jazyce se často pojí právě s jejich původem. Můžeme si povšimnout, že jisté skupiny přejatých lexikálních jednotek bývají vázány k určité vrstvě češtiny. Co se týče slov internacionálních, jsou hojně rozšířena především v rámci odborné či vědecké komunikace. Se slovy německého původu se nejčastěji setkáváme v obecné vrstvě jazyka a v určitých nářečích. V neposlední řadě máme lexikální jednotky převzaté ze slovanských jazyků, jejichž výskyt je nejvíce frekventovaný v jazyce básnickém nebo přírodovědném (Romportl 1978, 16-17).

2.1.2 Přejatá lexikální jednotky dle míry adaptace do češtiny

Dalším kritériem, podle kterého můžeme třídit přejatá slova z cizího jazyka, je rozsah integrace do cílového lexika.

a) Citátové lexikální jednotky

Při jazykovém kontaktu dochází často nejprve k přenosu lexikálních jednotek, které si zachovávají svou cizojazyčnou pravopisnou formu a mnohé z nich také svou výslovnost. Do morfologického plánu cílového jazyka se tato slova a slovní spojení asimilují minimálně nebo dokonce vůbec. Jedná se o takzvané citátové lexikální jednotky (Čejka 1992, 36). Filipec a Čermák jako příklad uvádějí následující slova a slovní spojení: „computer [kompjútr], enjambement [anžambmá], show [šou], moucha tse-tse [cece], ..., science fiction [sajens fikšn]“ (1985, 121).

b) Přejaté lexikální jednotky

Druhý typ představují slova a slovní spojení přejatá. U části z nich je stále vnímán jejich cizojazyčný původ. Často u těchto lexikálních jednotek můžeme narazit na dva způsoby ortografie. Prvním z nich je cizí pravopisná úprava jako u slova *jive*. V dnešní době se však začaly prosazovat počestěné pravopisné varianty, v tomto případě tedy forma *džajv*. Druhou část tvoří přejaté lexikální jednotky, které jsou plně adaptovány do české slovní zásoby (Filipec, Čermák 1985, 121-122). Zdomácnělé bývají buďto „historickým vývojem nebo tím, že se pojmenovaná skutečnost stala zcela běžnou“ (Filipec, Čermák 1985, 122). Do této skupiny patří i slova z německého jazyka konkrétně z období feudalismu jako například: *rytíř, říše, šlechta* (1985, 122).

c) Kalky a slova hybridní

Třetí a zároveň poslední skupina je tvořena takzvanými kalky a hybridními slovy. Romportl charakterizuje kalky neboli doslovné překlady jako „slova utvořená z domácího materiálu přesně podle cizí předlohy“ (Romportl 1978, 18). Rozlišujeme kalky slovotvorné, frazeologické a sémantické. Již z jejich názvů lze odvodit, jakým procesem tato slova vznikla.

Slovotvorné kalky přebírají slovotvornou podobu slova z cizího jazyka, nejčastěji z němčiny. Tímto postupem vznikla například slova *po-jem* (odvozeno z německého *Be-griff*) či *pode-psat* (*unter-schreiben*) (Filipec, Čermák 1985, 122).

Frazeologické kalky napodobují cizojazyčné frazémy, jak ve svém významu, tak i struktuře. Patří sem *udělat pokrok* (*Fortschritt machen*) (Filipec, Čermák 1985, 122).

Sémantické kalky spočívají v rozšíření významu domácí lexikální jednotky o význam, který toto slovo má v cizím jazyce. Frekventovaným příkladem pro tento jev je slovo *myš*. Toto slovo sloužilo původně výhradně k označení zvířete, do češtiny však kalkováním pronikl další význam, a to *myš* jako příslušenství k počítači (Karlíková 2017).

V souvislosti s kalky můžeme narazit na takzvané **polokalky**, které vznikají přeložením pouze určité části cizího slova. Příkladem polokalku je slovo *bavlna*, které bylo odvozeno od německého výrazu *Baumwolle* (Encyclopaedia Beliana 2017).

Hybridní slova vznikají spojením dvou komponentů pocházejících z jiných jazyků. Tento proces můžeme ilustrovat na slově *nadace*, které bylo vytvořeno z domácí lexikální jednotky *nadání* a jednotky cizího původu *fundace* (Romportl 1978, 18).

3 Přejaté lexikální jednotky z němčiny

Postavení v českém jazykovém systému

Nedílnou součástí teoretického oddílu této práce je charakteristika německých přejatých slov. Německá slova pronikají do českého jazyka již po staletí, a to zejména ve spojitosti s událostmi v rámci společné česko-německé historie. Jejich výskyt se neomezuje pouze na určitou jazykovou oblast, ba právě naopak. Tyto lexikální jednotky lze nalézt ve všech vrstvách českého jazykového systému. Uvádí se, že historicky byla nejhojněji přejímána slova zejména z odvětví hornictví a řemesel, dále také z módy či armády. V případě nejstarších přejatých slov z němčiny, která jsou datována do roku 1400, se jedná převážně o přejímky z církevního prostředí. Výrazná část slov spadající do spisovné vrstvy českého jazyka pochází z období, kdy české země vzkvétaly a procházely výrazným rozvojem. Naopak slova z německého jazyka, která pronikla do nespisovné vrstvy češtiny, pochází často z dob českého úpadku (Bělič 1969, 9-18).

Značná část těchto slov dokázala se spisovnou češtinou plně splynout, a to především díky své schopnosti adaptovat se na její mluvnický systém. Z tohoto důvodu většina mluvčích u mnohých přejatých slov dnes jejich cizí původ vůbec nevnímá. Postupným vývojem se tyto přejímky samy staly výchozím bodem pro vznik nových lexikálních jednotek. V určitých případech se u jistého slova vyvinul nový význam, který se odchýlil od toho německého. Dalším příkladem může být situace, kdy od přejatého slova bylo odvozeno slovo zcela nové, pro které v němčině neexistuje žádný ekvivalent. Některá slova přežívají v české slovní zásobě i přes to, že jejich protějšek z německého jazyka zcela vymizel a přestal se užívat. Stalo se tak například u slova *bochník* ze středohornoněmeckého *fochnez*, které v dnešní spisovné němčině bylo nahrazeno výrazem *Laib* (Bělič 1969, 10).

Slova přejatá z němčiny nebo přes němčinu dále najdeme v hojném počtu také v běžně mluvené češtině. Pokud na ně v rámci komunikace narazíme, jsou obvykle vnímána jako nespisovné útvary. Ačkoli nelze stanovit jejich přesné množství, je známo, že znatelně přesahuje počet slov spadajících do spisovného jazyka. Určitá část výrazů z této skupiny se dá označit za stylisticky neutrální, některé z nich se však vyznačují stálým expresivním zabarvením. Často k těmto přejatým slovům najdeme ve spisovné češtině jejich synonymní protějšky domácího původu, což může přispět k tomu, že mluvčí více pocítuje cizojazyčný charakter slov přejatých. Jedná se o poměrně dynamickou skupinu slov, která se zpravidla řadí do proměnlivé části slovní zásoby. Obzvláště v posledních desetiletích můžeme

zaznamenat zvýšený pokles v jejich užívání, eventuálně jejich úplné vymizení (Bělič 1969, 10-13).

Určitá část slov přejatých z němčiny či přes němčinu je uchována v nářečích. Jejich množství v jednotlivých nářečních skupinách je odvislé od intenzity česko-německého styku na daném území. V jistých oblastech bylo působení němčiny natolik silné, že zde do češtiny pronikla slova, se kterými se jinde nesetkáme (Bělič 1969, 14). Jako příklad Bělič uvádí následující výrazy: „*bana* ‚dráha‘, *banhof* ‚nádraží‘, *borhovač* ‚půjčit si‘, ... ‚*forel* ‚pstruh‘, *gryncajk* ‚zelenina‘, *mycka* ‚čepice‘ apod“ (Bělič 1969, 14), které jsou typické pro slezská nářečí a bývají výhradně užívány v okolí Opavy (1969, 14). K nářečním odlišnostem u přejatých slov mohou také přispět oblastní rozdíly v samotné němčině, např. na území Čech se převážně setkáváme se spisovným výrazem *hřbitov* z německého slova *Friedhof*, zatímco na Moravě a v příhraničních částech Čech bývá často preferována varianta *krchov*, která vznikla z německého *Kirchhof* (Bělič 1969, 15).

Řada přejímek z němčiny se vyskytuje také ve slanzích a v argotu. Podle Běliče se tyto přejímky liší od ostatních, jelikož zde „neběží o přejetí z prosté potřeby vyjadřovací, nýbrž o záměrnou negaci běžného dorozumívacího způsobu, která v argotu má zčásti přímo za cíl učinit řeč nesrozumitelnou pro nezasvěcené“ (Bělič 1969, 17).

V neposlední řadě by neměly být opomenuty výrazy profesionální, na které můžeme narazit hned v několika jazykových útvarech, a to např. v běžně mluvené češtině, v nářečích, případně také v slangu. K nejpočetnějším patří slova převzatá z oboru obuvnictví a krejčovství, která pronikla do češtiny především v období před první světovou válkou, kdy mnoho mladých učňů odcházelo na odborný výcvik do Vídně. Další četnou skupinu představují slova německého původu z odvětví hornictví, hutnictví, průmyslu atd. Nicméně mnoho těchto výrazů se ze současné češtiny postupně vytrácí, a to zejména kvůli rozvoji a změnám výrobních postupů v daném odvětví (Bělič 1969, 16).

Členění podle chronologie a sémantických okruhů

Původ nejstarších přejímek z německého jazyka sahá do období západoslovanské mise vycházející ze Salcburku, Řezna a Pasova, která probíhala přibližně od 8. do 10. století (Newerkla 2017). Jedná se především o slova týkající se nábožeství jako například „*almužna*, *biskup*, *mnich*, *oltář*, *opat*, *papež*, *postit se*, *žalm*, *žaltář* aj.“ (Newerkla 2017).

Významný příliv slov původem z německy mluvících zemí zaznamel český jazyk v průběhu 13. a 14. století, tedy v období tzv. německé kolonizace. Slova přejatá v této

historické etapě pochází z celé řady významových oblastí. Newerkla ve svém článku *Germanismy v českém lexiku* uvádí následující sématické okruhy:

- a) „církev a náboženství (např. bekyně, biřmovat, hřbitov, ... aj.),
- b) rytířstvo, život u dvora a feudální správa (např. helma, hold, léno, ... aj.),
- c) vojenství (např. dráb, hejtman, herold, ... aj.),
- d) hornictví a hutnictví (např. cín, ..., štajgr, urbura, utrých aj.),
- e) řemesla a živnosti (např. arkýř, cech, fermež, ... aj.),
- f) města a městské právo (např. ..., glejt, jarmark, kšaft, kšeft, mazhaus, ... aj.),
- g) polní a lesní hospodářství (např. bažant, ..., páv, šafář, troky, věrtel, vochle aj.),
- h) kuchyně, jídla a potraviny (např. bochník, calta, cukr, heryn(e)k, kaldoun, kapusta, knedlík, ...aj.),
- ch) hra a zábava (např. eso, flus, hazard, ... aj.),
- i) negativní a podvodné chování (např. hamižný, ..., tatrman, trulant, žertovat aj.),
- j) lékařství, léčivé rostliny a koření (např. anýz, baldrián, ..., tymián, žanykl (též ženykl), žindava aj.),
- k) látky (např. barchet, cvilink (též cvilich), čaloun, ... aj.)“ (Newerkla 2017)

Německý vliv na český jazyk přetrvával i v následujících stoletích, a to především s nástupem Habsburků na český trůn, v důsledku čehož pronikl německý jazyk do sféry státní moci a vojenských útvarů. Ve velké míře se do české slovní zásoby začlenila slova označující skutečnosti do té doby neznámé jako např. *karfiol*, *mandl*, *parketa* a mnoho dalších. Značná skupina lexémů byla převzata z prostředí rakouské armády. Tato slova pronikala buďto do spisovného jazyka jako odborné výrazy, pro ilustraci se jednalo o následující termíny: *celta*, *ešus*, *kasárna*, atd. Převážná část se však usadila v hovorové vrstvě jazyka, známé jsou například *flanc*, *vachmajstr* nebo *fizl*. Dalším případem je situace, kdy slovo převzaté přibýlo jako synonymum k již existujícímu domácímu pojmenování. Postupem času poté většinou jeden z výrazů předstihl ten druhý a stal se více užívaným, jakožto tomu bylo u hovorového germanismu *štrúdl*, který byl upřednostněn před spisovným výrazem *závin*. Významný obrat v postoji vůči germanismům byl zaznamenán s příchodem purismu a jeho snahou o upozadění, ne-li eliminaci německých výpůjček. V důsledku puristických tendencí byly některé přejímky nahrazovány vlastními výrazy, stalo se tak

např. u slova *kšaft*, které bylo zastoupeno českým termínem *závěť*, nebo byly odsunuty do hovorové vrstvy jazyka jako v případě lexémů *flaška* a *ksicht* (Newerkla 2017).

Dalším významným milníkem, který vedl k úzkému kontaktu mezi Čechy a Němci, byl vznik Protektorátu Čechy a Morava. Toto období však český jazyk nikterak výrazně neovlivnilo, přejímány byly převážně termíny spojené s nacistickým režimem jako *anšlus*, *esesman* nebo *gestapo*. Co se týče období po skončení nacistické nadvlády až do současnosti, německý vliv na češtinu je stále citelný, avšak k přejímání německých slov dochází výrazně méně v porovnání s předchozími historickými etapami (Newerkla 2017). „Stupeň integrace do českého lexikálního systému se přitom liší. Hlavně jde o pojmenování reálií jasně spjatých s německým prostorem, módní slova a internacionalismy (např. *abschlag*, *auslendr*, *bundesbanka*, *bundesliga*, *gastarbeit(e)r*, *hexenšus*, *kindrštúbe*, *kindervajíčko*, *knäckebröt*, ..., *wunderkind* aj.)“ (Newerkla 2017).

4 Adaptace přejatých lexikálních jednotek

„Nutným předpokladem pro užívání cizojazyčného prostředku, resp. pro jeho přijetí do cílového jazyka je jeho adaptace přijímajícím jazykovému systému, tj. přizpůsobení domácím typům“ (Svobodová 2009, 43).

Klíčovou roli má v tomto procesu cílový jazyk, kterému se cizojazyčný prvek přizpůsobuje po stránce fonetické, pravopisné, tvaroslovné a slovtvorné. Musíme však brát v potaz, že stupeň integrace jednotlivých cizojazyčných jednotek se různí. Lze jmenovat celou řadu faktorů, které proces adaptace ovlivňují. Prvním z nich je tzv. typová vzdálenost výchozího a cílového jazyka. Jinak řečeno, jedná se o rozdíly ve formalitě cizojazyčné výpůjčky. Další aspekty představují sémantická ustálenost, slovtvorné vlastnosti a typ lexému např. v případě podstatných jmen, všeobecně konkrétna bývají adaptována snadněji než abstraktní substantiva. Významnou roli v procesu adaptace sehrává i četnost a oblast užití daného slova. Dá se říci, že čím frekventovaněji je slovo užíváno, tím rychleji se cizojazyčný prvek integruje do lexika cílového jazyka. Podstatný je také charakter mluvčího, jelikož v případě odborného jazyka a jeho uživatelů si daná přejímka často zachovává svou původní formu, zatímco výrazy, které lidé užívají v rámci každodenní komunikace, bývají adaptovány výrazně rychleji. Celkově řečeno, na základě integrace cizojazyčných přejímek často vznikají rozdíly ve výslovnostní a grafické formě slova mezi češtinou a výchozím jazykem, ze kterého přejímka pochází. Současně se dá říci, že integrační procesy vedou k vysoké slovtvorné produktivnosti českého jazyka (Svobodová 2009, 43-44).

4.1 Ortoepická adaptace

V rámci ortoepické neboli výslovnostní adaptace dochází k počestřování akustické formy cizojazyčných výpůjček (Svobodová 2009, 44). Mezi typické jevy těchto adaptačních procesů patří zejména „substituce těch cizích hlásek, které nejsou součástí českého fonetického systému, nejbližšími hláskami domácími, pravidelná realizace kombinačních změn v hláskových skupinách apod.“ (Svobodová 2009, 44).

Kontakt mezi českým a německým jazykem představuje fenomén přetrvávající již po staletí a je z velké části podmíněn historickými událostmi, které se udály v rámci společné česko-německé historie. Období, které podstatně podpořilo rostoucí německý vliv na českou kulturu, je nazýváno jako etapa německo-českého bilingvismu, kdy mnoho německých obyvatel začalo ovládat český jazyk. S příchodem těchto bilingvních mluvčích se objevily

nové jevy, které byly pro češtinu do té doby neznámé, a ovlivnily tak vývoj fonologického systému českého jazyka. V důsledku tohoto úzkého kontaktu je poukazováno na jisté fonologické vývojové rysy, které oba jazyky do určité míry sdílejí. V této souvislosti bývá nejvíce poukazováno na diftongizaci $\bar{o} > uo$, která se poprvé začala objevovat v 8. století, tzn. v období staré horní němčiny, ve vztahu k staročeské diftongizaci $ó > uo$. Podobně došlo také k diftongizaci $\bar{u} > au$, $\bar{i} > ei$ v rané nové horní němčině, která může být porovnána se staročeskou diftongizací $ú > ou$, $ý > ej$. Současně docházelo také k monoftongizaci určitých hlásek v obou jazycích. Tuto situaci lze ilustrovat např. na monoftongizaci $ie > \bar{i}$, $uo > \bar{u}$, která je typická pro ranou novou horní němčinu, v porovnání se staročeskou monoftongizací $ie > \bar{i}$, $uo > \bar{u}$. Vliv německého jazyka se však objevil v mnoha dalších fonologických aspektech, svůj podíl měl bezesporu např. na vývoji počátečního přízvuku nebo tzv. přehlásek ($\bar{a} > \bar{e}$, $'u > i$, $'o > \bar{e}$) a současně na přeměně z bilabiálního w v labiodentální v ve všech pozicích (Newerkla 2004, 23-24).

Jedním z typických úkonů v rámci výslovnostní adaptace je snaha o nalezení pravidelného vzorce, podle kterého budou německé fonémy substituovány těmi českými (Newerkla 2004, 40). Musí však být zohledněno, že povaha a počet fonémů českého a německého jazyka se od sebe liší. V důsledku toho nelze předpokládat, že pro každý německý foném musí být vždy nalezen odpovídající český foném (Newerkla 2017). I přesto však české vokály vykazují poměrně vysokou interní fonologickou shodu s těmi německými, současně „i konsonanty výpůjček jsou s vysokou pravidelností nahrazovány v cílovém jazyce takovými, jejichž artikulační příznaky stojí nejbližší k nahrazovaným výchozím konsonantům (např. střhn. *phlaster*, *pflaster* > stč. *plastr*, *flastr* ‘náplast’; ...)“ (Newerkla 2017).

Newerkla ve své knize *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch* poukazuje na řadu možných procesů, které se často objevují v rámci fonologické adaptace. První skupinu představují lexémy, které vykazují bezprostřední podobu s výchozími výrazy, je tomu tak např. u slova *aušus* z německého ‘Ausschuss’. Dalším případem je nepřímá asimilace, která může být ilustrována na výrazu *činže*, který je odvozen ze slov ‘Zins, Mietzins’. Dále se můžeme setkat s tzv. disimilací stejných či podobných fonémů (Newerkla 2004, 57). Disimilace je vnímána jako protějšek asimilace. Dochází při ní k odlišení dvou stejných či podobných hlásek v jednom řečovém segmentu za pomoci rozdílné artikulace (Krčmová 2017). K disimilaci došlo např. u staročeského slova *folvark* původem z německého ‘Vorwerk’. Jedním z dalších jevů je vynechání konsonantů za účelem

zjednodušení souhláskové sekvence jako např. ve slově *duršlok* < ‘Durchschlag’ (Newerkla 2004, 57). Často v rámci fonologické integrace cizojazyčných výpůjček dochází také ke změně v pořadí jednotlivých souhlásek např. *mlok* < ‘Molch’ nebo ke vkládání hlásek jako v případě výrazu *vindra* z německého ‘Wiener’ označující drobnou minci (Newerkla 2017). Zvláštní skupinu v této souvislosti představují německé výpůjčky spadající mezi expresiva. Jedná se lexémy, které si „i přes všechny integrační procesy zachovávají příznakové fonologické kombinace“ (Newerkla 2017). Často tak u nich můžeme narazit na následující hláskové sekvence: *cv-*, *čv-*, *šk-*, *šm-*, *šl-*, *šp-*, *št-*, *pš-*, *ks-*, *kš-*, *kf-*, které se objevují na začátku slov. Typickými jsou také koncovky *-unk* a *-uňk* nebo sekvence fonémů *-ajs-*, *-ajz-*, *-ajc-* (Newerkla 2004, 57-58).

4.2 Morfologická adaptace

Součástí morfologické adaptace německých výpůjček je jejich integrace do slovtvorné a tvaroslovné struktury českého jazyka. S ohledem na systémové rozdíly mezi češtinou a němčinou se však nedá předpokládat, že by německé výpůjčky byly zpravidla integrovány bez zásahu do jejich struktury (Newerkla 2004, 58).

Nejčetnější skupinu přejatých slov z němčiny tvoří substantiva. Jejich integrace často obnáší přeměnu jejich koncovky učiněnou na základě slovtvorných pravidel českého jazyka. V této souvislosti najdeme několik sufixů s ustáleným českým ekvivalentem, kterým bývají v češtině pravidelně nahrazovány. Mezi sufixy, které byly v průběhu adaptace německých výpůjček produktivní, patří např.

- staročeské koncovky *-ěř*, *-íř* zastupující středohornoněmecký sufix *-ære* (‘Heller’ > *halěř*, ‘Ritter’ > *rytíř*),
- sufix ze střední horní/ nové horní němčiny *-ei(e)* > *-ej*, *-aj* (‘Salbei’ > *šalvěj*),
- německý diminutivní sufix *-el* (popř. *-erl*) > *-lík* (‘Kammerl’ > *kamrlík*),
- německá slova končící na *-z* > v češtině bývají zakončena sufixem *-ec* (‘Tanz’ > *tanec*) (Newerkla 2004, 58-62).

Podle Zemana se podstatná část substantiv integruje do českého jazykového systému přijetím morfologického formantu (2023, 42). Jinak řečeno, „zařazení přejatých slov do morfologického systému je tedy realizováno připojením morfologické charakteristiky“ (Zeman 2023, 42). Co se týče substantiv mužského rodu, typická je pro ně nulová koncovka (‘Luster’ > *lustr*, ‘Rucksack’ > *ruksak*). Tímto způsobem je integrována i nemalá skupina

feminin, a to za pomoci připojení koncovky -a ('Vorrat' > *forota*, 'Decke' > *deka*) (Zeman 2023, 42).

Vedle substantiv byla přejímána také slovesa, která bývají zpravidla adaptována do 3 slovesných skupin. První z nich představuje 4. slovesná třída podle vzoru *prosit* ('bitten'), do které spadá např. staročeské *treftiti (sě)* ('treffen'). Slovesa bývají integrována také do 5. slovesné třídy podle vzoru *dělat* ('machen'), jako např. sloveso ze střední češtiny *troufat si* ('sich trauen, wagen'). Za nejproduktivnější se však dá považovat koncovka *-ovat* spadající do 3. slovesné třídy. Do této třídy byla integrována následující slovesa: *biřmovati* ('firmen'), *malovati* ('malen'), *šermovati* ('fechten'), atd. (Newerkla 2004, 63-64). „Zvláštní skupinu přejatých sloves tvoří taková, která svým způsobem tvoření pomocí afixů -ír- + -ova- + (-t) (tj. -írovat) explicitně demonstrují svůj cizí původ (např. dranzírovat, gustýrovat, hofírovat, kašírovat, kopírovat, lavírovat, ..., aj.)“ (Newerkla 2017).

V české slovní zásobě najdeme i nepatrné množství přejatých přídavných jmen a příslovčí. Často nesklonná povaha těchto adjektiv již naznačuje, že nemohou být plně integrována do českého jazyka ('fein' > *fajn*, 'fesch' > *feš*, 'fidel' > *fidél*). I přesto však můžeme narazit na jejich vyskoňované podoby, a to především díky sekundárnímu vývoji těchto adjektiv, v rámci něhož se přizpůsobují domácím slovtvorným procesům cílového jazyka. Výsledkem jsou poté tvary jako *fešný* či *fidelní*. Přejatá příslovce často plní funkci prvků, které zesilují váhu dané výpovědi jako např. *ajncvaj* ('blitzschnell'), *fungl nový* ('funkelnagelneu') (Newerkla 2004, 65).

Poměrně vzácně byla přejímána citoslovce, jejich adaptace však svědčí o úzkém kontaktu mezi českými a německými obyvateli v dané oblasti. Mezi nejznámější přejímky se řadí *hergot*, *hurá* nebo *fuj tajbl* (Newerkla 2004, 65).

4.3 Lexikální adaptace

Z lexikálního hlediska bývá zkoumána lexikálně-sémantická adaptace přejatých jednotek, tedy jejich schopnost se stylisticky a sémanticky přizpůsobit systému cílového jazyka. Dalším z hlavních aspektů zkoumaných v rámci této adaptace je motivace pro integraci přejímaných výrazů do českého lexika. Newerkla, který tento poznatek převzal již od P. Trosta, označuje motivaci německých přejímek do češtiny za nejednotnou. V důsledku toho můžeme přejatá slova klasifikovat na základě jejich motivace. Dále je možné je uspořádat také s přihlédnutím k časovému rozmezí nebo oblasti jejich přejímání

(Newerkla 2004, 65-66). Stručný přehled německých výpůjček klasifikovaných dle sémantických okruhů, které jsou řazeny chronologicky, je nastíněn již ve čtvrté kapitole.

5 K historickému vývoji česko-německého kontaktu

Jak již vyplývá z předchozích poznatků, Češi a Němci jakožto obyvatelé sousedních zemí se navzájem ovlivňují již od nepaměti. Jelikož tento kontakt přetrvává již několik století, německý vliv je neodlučně spjat s historií českých zemí a je tak citelný v mnoha sférách lidského života jako např. v té jazykové, která je předmětem zkoumání této práce. Jeho intenzita se však v jednotlivých oblastech liší. Tato kapitola poskytne stručný historický přehled vztahů mezi Čechy a Němci s důrazem na vývoj v samotném Jihočeském kraji.

Jaklová tento kraj definuje jako samostatnou jednotku, jejíž samostatnost spočívala v geografické poloze, dále byla podmíněna prostřednictvím etnické a státní hranice s Bavorskem a Rakouskem a také poměrnou homogenitou jejího území. V současnosti bývá jako Jihočeský kraj označována oblast horního a středního toku Vltavy (Jaklová 2003, 75).

První významný příliv německého obyvatelstva byl spojen s kolonizací českých zemí, která započala již ve 12. století. Jednalo se především o kolonizaci řídky obydlených území, zejména pohraničí a horských oblastí. Nejprve započala tzv. vnitřní kolonizace realizovaná místními obyvateli, ta však byla následována vnější kolonizací, k níž byli za vlády Přemysla Otakara I. přizváni i obyvatelé Porýní a Pomohání, dále také lidé ze Saska, Bavorska nebo Rakouska (Němec). Němečtí obyvatelé měli s horskými oblastmi na rozdíl od Čechů, kteří pobývali primárně v nížinách, bohaté zkušenosti. V důsledku toho byli schopni tyto oblasti kultivovat a proměnit je v úrodnou půdu (Žemlička 2016).

V případě Jihočeského kraje osídlování započali Slované v 10. století, kteří se usadili v lokalitách podél řeky Vltavy a současně také Sázavy, Berounky a Otavy. Dále se podíleli na kultivaci zalesněných území mezi Blatnou, Pelhřimovem a Českými Budějovicemi. Německý element najdeme poprvé až ve 12. a 13. století při osídlování Českomoravské vrchoviny, kterého se zúčastnili obyvatelé pocházející především z Bavorska a Dolního Rakouska. Tito kolonisté s německým původem se zdržovali převážně v blízkosti Nových Hradů, Nové Bystřice a částečně také v okolí Jindřichova Hradce (Jaklová 2003, 75). K německé kolonizaci dochází ve 13. století také v Pošumaví, kde je zaznamenán vznik nových obcí, což je doprovázeno poklesem zalesněné plochy. Příchod německých horníků byl zapříčiněn především zájmem o zlatonosné doly (Vopěnka). Za zmínění stojí také rok 1300, kdy probíhala další část kolonizace vedená cisterciáckým klášteřem Zlatá koruna, jehož okolí osídlili jak Češi, tak Němci. Toto soužití může být ilustrováno na formě pomístních jmen, která se objevovala v obou jazycích jako např. *Borová (Mistelholz)* (Jaklová 2003, 75).

V historii mezi Jihočechy a Němci měla důležitou roli tzv. Zlatá stezka, díky níž přicházely tyto dva národy do kontaktu. Představovala významnou obchodní cestu, která původně spojovala Pasov s dnešními Starými Prachaticemi (Podhorský 2003, 66). „Proudilo po ní nejen zboží, ale také myšlenky, kultura a kolonisté, kteří osídlili nehostinný pohraniční hvozď“ (Cestujeme Šumavou). Postupem času se rozrostla na tři hlavní trasy. „Dolní Zlatá stezka vedla z Pasova do Prachatic přes Waldkirchen a Volary, Střední Zlatá stezka spojovala Pasov, Strážný a Vimperk a Horní Zlatá stezka procházela šumavské hvozdy z Pasova přes Freyung a Kvildu do Kašperských Hor“ (Podhorský 2003, 66). Nejvíce se na této stezce obchodovalo se solí, jelikož sloužila jako klíčová surovina při konzervaci potravin. Největší rozpuk zažila Zlatá stezka v 16. století za vlády Rožmberků. Její provoz poté byl narušen třicetiletou válkou. Což vedlo k výraznému úpadku obchodu na této stezce. Po jejím zániku nechali Habsburkové dovážet svou vlastní sůl z Lince do Českých Budějovic (Podhorský 2003, 66).

Zmíněná německá kolonizace zapříčinila významný příliv německého obyvatelstva do českých měst a na venkov. Vznikala nová města a kláštery, na jejichž založení se podíleli právě němečtí kolonisté. Němčina v té době nabyla významné postavení u českého dvora. Opomenuto by nemělo být založení univerzity Karlem IV., která byla zprvu určena primárně pro domácí lid, avšak postupným vývojem byla univerzita ovládnuta Němci. Zvrat nastal až v roce 1409 vydáním Kutnohorského dekretu, který deklaroval její navrácení do českých rukou. Venkovská kolonizace zasáhla sever, západ a také jih Čech a Moravy, odkud postupovala ve formě ostrovů do vnitrozemí. Jeden z těchto ostrovů představovaly České Budějovice (Kapas 1918/30, 3).

Podstatný obrat v tomto německém trendu nastal s husitskými válkami. Počet Němců v českých zemích se v důsledku válek výrazně zredukoval a české území se rozšířilo až k samotným hranicím. Německý vliv se vytratil z velké části měst i pohraničí. Na jihu Čech byly zachovány pouze německé menšiny na území Šumavy (Kapas 1918/30, 5).

Další vlna německé kolonizace byla zaznamenána s nástupem Habsburků na český trůn. S jejich příchodem byl spojen rozvoj řemesel a obchodních vyhlídek, což přilákalo řadu Němců do českých měst. Poznamenán však byl i venkov, jehož vyliďnění v době husitských válek se stalo impulsem pro začátek nové německé vesnické kolonizace. Důležitou roli v tomto období sehrál rozvoj luterství a rekatolizační snahy, jelikož oba tyto směry podporovaly příchod cizinců do českých zemí. Vztahy mezi českým a německým obyvatelstvem v tuto dobu byly poměrně komplikované. Situace v některých místech byla

dokonce natolik vypjatá, že se určitá města bránila vstupu Němců na jejich území jako např. Plzeň a Litoměřice (Kapas 1918/30, 5-6).

Velkou ránu zasadily českým zemím dvě úzce spojené historické události, bitva na Bílé hoře spolu s třicetiletou válkou. V jejich důsledku došlo k významnému poklesu obyvatelstva a současnému zániku či poněmčení domácí šlechty. V 17. století česká města spolu s venkovem zažila příliv nových obyvatel převážně z jižního Německa a alpských oblastí. Došlo tak k poněmčení několika teritorií včetně Českého Krumlova a jeho okolí na jihu Čech (Kapas 1918/30, 6-7). „V osmnáctém století přibyly teprve poněmčené kraje: Vrchlabsko, Žirecko, Bezdězsko, Postoloprtsko, Nýřansko, na jihu Prachaticko, ...“ (Kapas 1918/30, 6-7). Podle Jaklové současně probíhala další část německé kolonizace Šumavy, a to konkrétně na přelomu 18. a 19. století. Je nutno podotknout, že pouze určitá část Šumavy připadá Jihočeskému regionu. Tuto část ohraničují 4 jihočeská města, kterými jsou Vyšší Brod, České Budějovice, Strakonice a Kvilda (Jaklová 2003, 75-76).

Po jazykové stránce byla čeština na počátku 19. století oficiálně zrovnoprávněna s němčinou, v praxi však byla na úřadech preferována především němčina. Čeština se udržela pouze v malých městech bez byrokratického magistrátu a byla užívána formálně při sněmech a korunovaci. Začátek 19. století se nesl ve znamení zesilujícího nesouhlasu českého obyvatelstva s germanizačním systémem. V druhé polovině 19. století již v Čechách nebyl zaznamenán nějaký obzvláště výrazný pohyb obyvatelstva. Německé území zde bylo tvořeno pěti pruhy, mezi které patřil i ten šumavský, a skýtalo čtyři ostrovy. Na jihu Čech se jednalo o ostrov budějovický. Co se týká skladby obyvatelstva, k českému postupu došlo např. v lokalitě Jindřichova Hradce, naopak pokles Čechů zaznamenalo Prachaticko (Kapas 1918/30, 7-8).

V případě jazyka byly vedeny táhlé spory již od roku 1848. Česká strana sváděla úporný boj se snahou zrovnoprávnit český a německý jazyk. V průběhu let byla vydána celá řada nařízení, která tuto problematiku upravovala. Žádné z nich však nebylo natolik úspěšné, aby vedlo k trvalému řešení této jazykové otázky. Změnu přináší až období po první světové válce, kdy byl česko-slovenský jazyk prohlášen za oficiální jazyk republiky (Kapas 1918/30, 9-12).

Zrod německého národa posílil ambice německých obyvatel, kteří následně začali upřednostňovat své potřeby a cíle namísto těch českých. Jedna část Němců podporovala rozvoj německé povahy Rakouska-Uherka, druhá naopak preferovala připojení k německé říši. Každopádně česká strana se ani k jedné variantě nepřikláněla, což vedlo

k rostoucímu napětí mezi těmito dvěma národnostními celky. Celá situace kulminovala založením Česko-slovenské republiky v roce 1918, protože němečtí obyvatelé především ti z pohraničních oblastí nechtěli být její součástí (Valachová 2013).

„S příchodem hospodářské krize a pod vlivem nacistické propagandy byla vytvořena Sudetoněmecká strana spolupracující s Adolfem Hitlerem, která začala postupně zevnitř likvidovat českou demokracii. Vše vyvrcholilo v Mnichově, kde bylo české pohraničí tzv. Sudety přičleněno k Německu“ (Valachová 2013). V reakci na nelidské činy spáchané Němci během druhé světové války bylo v Československu a dalších zemích rozhodnuto o odsunu německých obyvatel. Před začátkem plánovaného odsunu však propukl tzv. odsun divoký, jehož součástí bylo často násilí a krutost, které se dotkly i jedinců, kteří se otevřeně vyslovovali proti nacismu. Německá menšina, která na českém území setrvala, pozbyla veškerých občanských práv, měla zákaz shromažďování se a německý jazyk ztratil svou úřední funkci (Valachová 2013).

V současné době Česká republika se Spolkovou republikou Německo udržují přátelské vztahy a úzce spolupracují v rámci několika odvětví. Tento postoj byl stvrzen podepsáním česko-německé deklarace v roce 1997 (Velvyslanectví České republiky v Berlíně).

5.1 České Budějovice

Soužití mezi Čechy a Němci bude blíže znázorněno v této podkapitole, a to na příkladu krajského města Jihočeského kraje, kterým jsou České Budějovice. Kontakt mezi těmito dvěma národy se prolíná historií města již od jeho založení až do období druhé světové války (Sak). Němečtí příslušníci přicházeli do Českých Budějovic na popud českého panovníka Přemysla Otakara II., který se podílel na založení města. Jeho cílem bylo přilákat movité obyvatele původem hlavně z Bavorska a Rakouska, kteří s sebou přinesou pro město potřebný kapitál (Schinko 2018).

„Přestože se národnostní příslušnosti nepřikládala do 19. století určující váha, jazykové rozdíly ve městě, kde měl hlavní slovo patriciát německého původu, nemohly být zcela zanedbatelné“ (Sak). Velká část obyvatel byla v té době dvojjazyčná, i přesto figurovali v městské správě zástupci obou jazyků. Posílení pozice česky hovořících měšťanů bylo zaznamenáno v druhé polovině 15. století. To však nemělo dlouhého trvání a tento trend byl vystřídán silícím německým vlivem, který byl mimo jiné spojen např. s příchodem německých řemeslníků. Obzvláště v 18. století bylo město do vysoké míry poněmčeno,

což bylo podpořeno ranou industrializací a byrokratizací. Významné postavení nabyly rodiny pocházející především z Německa a Rakouska. Patřili mezi ně Lannové původem z okolí Traunsee, dále také Hardtmuthové z Vídně či Veithové. Tyto rody spolu se starousedlými Daublebskými ze Sternecku či F. J. Klavíkem vystupovaly jako tzv. „*Budvajšři*“, kteří nečinili rozdíly mezi Čechy a Němci (Sak).

Dá se říci, že až do druhé poloviny 19. století žily tyto dvě národnostní skupiny víceméně v symbióze a na jejich původ nebyl brán zřetel. Důkazem toho mohou být obecní volby z roku 1861, při nichž česko-němečtí měšťané vytvořili společnou kandidátku. Později se však Češi a Němci začali od sebe odklánět a zakládat své vlastní organizace a spolky. Taková situace nastala např. v případě Záložny českobudějovické, která byla roku 1864 otevřena jako konkurence k německé Městské spořitelně (Sak). „Obě jazyková sdružení českobudějovického obyvatelstva pod tlakem silícího nacionalismu se s konečnou platností rozestoupila a utvořila si vlastní politické reprezentace. Zhmotněním tohoto rozkolu se staly 2 budovy ve městě, Beseda českobudějovická a Německý dům (Dům kultury Slavie)“ (Sak).

Co se týče rozprostření obyvatelstva, většina německých obyvatel byla k nalezení převážně na Lineckém předměstí a v městském centru. Z periferních oblastí bychom mohli vyzdvihnout Staré Hodějovice a Rožnov, kde německy mluvící obyvatelé tvořili v roce 1880 více než 90 % obyvatelstva daných obcí.

Postupem času začal v Českých Budějovicích vzrůstat počet česky mluvících obyvatel vůči těm německým, k čemuž výrazným dílem přispěl rozkvět průmyslu a vznik továren, které vlastnili Češi. Čeští zaměstnanci tak měli díky tomuto vývoji možnost se osvobodit od germanizačního tlaku německých podnikatelů. S přibývajícím vlivem na české straně se česky mluvící obyvatelé začali aktivně podílet na občanském životě v Budějovicích (Sak). V reakci na tento vývoj se německá menšina bránila a zakládala své vlastní tzv. obranné spolky. Můžeme jmenovat např. Deutscher Schulverein a Deutscher Böhmerwaldbund.

Události následující po první světové válce se do velké míry obrátily ve prospěch českých občanů, kteří nabyli vůdčí postavení v rámci městské správy a podíleli se na zmaření pokusu německých separatistů o oddělení jihočeských příhraničních oblastí od nového státu. Nepokoje mezi Čechy a Němci přetrvávaly až do 20. let 20. století (Sak). „V listopadu 1920 ničili Češi v Německém domě, tiskárně Moldavii, německých školách, Justičním paláci a jinde velkoněmecké a rakouské tiskoviny a symboly“ (Sak). Úbytek

německé menšiny v Českých Budějovicích byl výrazný. Mezi lety 1880 a 1921 poklesl podíl německých obyvatel z původních 40 % na pouhých 17 %. Později došlo k opětovnému smíření těchto dvou národů a na jeho důkaz byly v roce 1922 uspořádány společné česko-německé oslavy k výročí samostatnosti Československa. To se však nelíbilo německým příslušníkům z jiných lokalit, kteří poté usilovali o to, aby českobudějovičtí Němci byli provždy vykázáni z německého národa (Sak).

K velkému obratu došlo ve 30. letech, kdy se značná část českobudějovických Němců stala součástí Sudetoněmecké strany v čele s Hansem Westenem a Friedrichem Davidem. V souvislosti s událostmi druhé světové války došlo k úplnému rozpadu česko-německého společenství v Českých Budějovicích a byla tak s definitivní platností ukončena tato éra soužití mezi českým a německým obyvatelstvem na území Budějovic. Uvádí se, že dohromady bylo z Českých Budějovic odsunuto zhruba 6 000 Němců (Sak).

6 Analytická část

Cílem praktické části této bakalářské práce je zmapování znalosti germanismů mezi obyvateli Jihočeského kraje. Pro tyto účely byl zvolen kvantitativní výzkum, který byl konkrétně realizován prostřednictvím dotazníkového šetření. Daný dotazník se dělí na tři dílčí části. První z nich je tvořena šesti páry vět, kdy v jedné je užitý germanismus a v druhé naopak jeho domácí ekvivalent. Po mluvcím se žádá, aby zvolil variantu, kterou by dle svého uvážení pravděpodobněji užil v každodenní komunikaci. Dále je respondentovi předloženo 7 obrátů (*šnytlik, hochštapler, krchov, špeluňka, mít něco do foroty, šlajfky, lajntuch*), u kterých volí četnost jejich užití v rámci jeho mluvy. Pro následnou kontrolu toho, že mluvčí daný výraz skutečně již slyšel nebo ho zná, je požádán, aby stručně popsal vlastními slovy jeho význam. Poslední úlohu představuje 6 domácích výrazů, k nimž má respondent uvést synonymní germanismus. Jedná se o následující slova: *mužstvo, květák, pracovní směna, láhev, stálý host, razítko*. Uvedené úkoly byly vybrány za účelem zmapování jak pasivní, tak i aktivní znalosti přejatých slov z němčiny.

Respondenti jsou rozděleni do tří věkových kategorií. První z nich představuje mládež s rozmezím od 15. do 30. roku života. Do druhé skupiny spadají jedinci středního věku tzn. od 31 do 59 let. Třetí kategorii tvoří zástupci starší generace, kterým je 60 a více. Z každé skupiny byl dotazník vyplněn 25 zástupci, dohromady byl tedy zodpovězen 75 mluvčími. V rámci této výzkumné části budou porovnány odpovědi jednotlivých věkových skupin s cílem zjistit, jaké jsou rozdíly/ podobnosti ve znalosti německých výpůjček napříč generacemi v Jihočeském kraji.

Předmětem výzkumné části jsou germanismy, na které jsem narazila během každodenního života. V průběhu několika týdnů jsem shromáždila německé výpůjčky, které užili mluvčí z mého okolí, především ti patřící ke starší generaci. Dále jsem čerpala také z různých reklam nebo internetových článků zveřejněných na zpravodajském portálu Budějcká Drbna.

6.1 Dotazníkové šetření

Jako výzkumnou metodu jsem si pro tuto práci zvolila dotazníkové šetření. Jak již bylo nastíněno, dotazník se skládá ze tří úseků. Část úloh je realizována pomocí uzavřených otázek, kdy je respondentovi poskytnuta nabídka možných odpovědí. V druhé části jsou však použity také úlohy otevřené, které dávají mluvčímu větší volnost a je tak více podpořena jeho kreativita. Tomuto jazykovému oddílu předchází obecné otázky zjišťující pohlaví, věk,

nejvyšší dosažené vzdělání a jazykovou úroveň respondenta. Pro zachování validity mého výzkumu skýtá tato část také otázku ověřující, zda daný mluvčí je doopravdy obyvatelem Jihočeského kraje. Celý dotazník tedy dohromady obsahuje 31 otázek.

Dotazník jsem vyhotovila dvěma způsoby. Tím prvním je elektronická verze, kterou jsem vytvořila prostřednictvím internetové platformy Survio. Především pro starší generaci jsem však připravila tištěnou verzi zpracovanou v textovém editoru Microsoft Word. O vyplnění jsem požádala své blízké okolí. Dále jsem oslovila Klub Seniorů sídlící v komunitním centru Máj. Za část odpovědí vděčím také zaměstnancům společnosti MD Projekt s.r.o. a Nicotrans a.s. v Českých Budějovicích.

6.2 Vybrané germanismy

Tato podkapitola je věnována stručnému přehledu všech germanismů užitých v rámci dotazníkového šetření. Daný seznam je vypracovaný za pomoci slovníku germanismů, který je součástí díla S. M. Newerkly *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch*. České překlady jsou čerpány z online slovníku germanismů.

1. **šlofik** – z německého ‘das Schläfchen’ (*zdřímnutí*), zdrobnělina odvozená od slova *šlof* ‘Schlaf’
2. **šlágr** – z německého výrazu ‘der Schlager’ v překladu *hit*
3. **nechat ve štychu** – po vzoru německého obratu ‘jmdn. im Stich lassen’, který je užíván ve smyslu *nechat někoho na holičkách*
4. **cejchy/cíchy** – z německých slov ‘die Zieche, der Bettbezug’ (*povlečení*)
5. **fajfka** – z německého ‘die Pfeife’, českým ekvivalentem pro tento výraz je *dýmka*
6. **durch** – často užíváno ve významu *být úplně durch (promočený)* < ‘völlig durchnässt sein’
7. **šnytlik** – z německého slova ‘der Schnittlauch’ (*pažitka*)
8. **hochštapler** – z německého lexému ‘der Hochstapler’ (*podvodník*)
9. **krchov** – z německého ‘der Kirchhof’ (*hřbitov*)
10. **špeluňka** – z německého slova ‘die Spelunke’, toto slovo může být použito ve dvou významech: a) *malý prostor* b) *restaurační zařízení pochybné kvality*
11. **mít něco do foroty** – germanismus *forota* pochází z německého slova ‘der Vorrat’ neboli *zásoba*
12. **šlajfky** – z německého slova ‘die Schlittschuhe’ (*brusle*)

13. **lajntuch** – z německého výrazu ‘das Leintuch’ (*prostěradlo*)
14. **manšaft/mančaft** – z německého ‘die Mannschaft’ (*mužstvo, tým*)
15. **karfiol** – z německého slova ‘der Karfiol’ (*květák*)
16. **šichta** – z německého ‘die Schicht’ neboli ‘bestimmte Arbeitszeit, Schwerarbeit’ (pracovní směna)
17. **flaška** – z německého výrazu ‘die Flasche’ (*láhev*)
18. **štamgast** – z německého ‘der Stammgast’ (*stálý host*)
19. **štempl** – z německých slov ‘der Stempel, die Stempelmarke’ (*razítko*) (Newerkla 2004, 105-612) (Germanismy)

6.3 Hypotéza

Základní hypotézou pro tuto práci je stoupající tendence ve znalosti germanismů spolu s věkem. Jinak řečeno, předpokládá se, že nejvyšší porozumění bude zaznamenáno u starší generace. Ačkoliv je němčina v současné době často vyučována jako druhý cizí jazyk, mladá generace se nachází pod silným vlivem angličtiny, která po pádu komunismu zaujala přední pozici jako hlavní cizí jazyk. V důsledku toho se zástupci této generace dostávají do kontaktu s anglickým jazykem na denní bázi buďto v rámci výuky, zaměstnání nebo např. na sociálních sítích, ve filmech, ve videohrách apod. Můžeme tedy předpovídat, že ve slovní zásobě těchto jedinců bude dominovat počet anglicismů, zatímco výskyt germanismů aktivně užívaných v rámci komunikace bude poměrně ojedinělý. Všeobecně je předpokládáno, že tato generace bude mít o německých výpůjčkách malý přehled. Od příslušníků střední generace je očekávána vysoká míra porozumění německým výpůjčkám, a to především díky úzkému kontaktu se starší generací. Co se týče jejich aktivního zapojení do komunikace, dá se předpokládat, že zástupci středního věku budou užívat primárně známé a plně adaptované germanismy, u kterých již mnoho mluvčích jejich cizojazyčný původ nevnímá, jako např. flaška či fajfka. Je předpokládáno, že starší generace bude vykazovat největší znalost německých přejatých slov a současně je bude užívat v rámci aktivní slovní zásoby. Jedná se totiž o generaci, která žila nejbliže době česko-německé dvojjazyčnosti.

7 Výsledky dotazníkového šetření

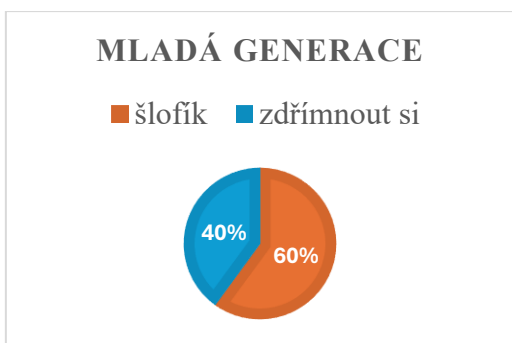
Před samotným vyhodnocením jazykového oddílu bych ráda na úvod zmínila stručnou charakteristiku respondentů. V případě mladé generace dotazník zodpovědělo 14 žen a 11 mužů. Většina z nich uvedla jako své nejvyšší dosažené vzdělání buďto středoškolské ukončené maturitou nebo vysokoškolské vzdělání. Co se týče úrovně německého jazyka, nejčastěji se respondenti označovali za úplné či pokročilé začátečníky. Z řad střední generace byl dotazník vyplněn 15 ženami a 10 muži. Převážná část těchto respondentů studovala maturitní obor na střední škole nebo má vyšší odborné vzdělání. Jazyková úroveň se v této skupině pohybuje převážně mezi úrovněmi A1 až A2. Poslední skupinu zastupující starší generaci tvoří 20 žen a 5 mužů. Více než polovina respondentů má středoškolské vzdělání. Současně se jedná o jedinou skupinu, v níž někteří zástupci uvedli základní vzdělání jako své nejvýše dosažené. Valná většina příslušníků starší generace uvedla, že německý jazyk vůbec neovládá.

Výsledky jazykového oddílu budou vyhodnoceny v grafech, a to pro každou věkovou skupinu, u každé otázky tak budou výsledky znázorněny ve třech grafech.

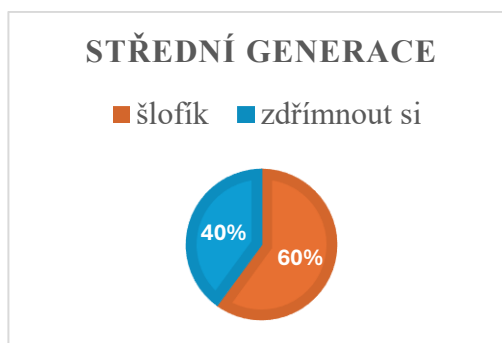
První část: Respondent je žádán, aby zvolil variantu, která je mu bližší a pravděpodobněji by ji sám během komunikace použil.

1. Po nedělním obědě si vždy dávám na chvíli **šlofika**.

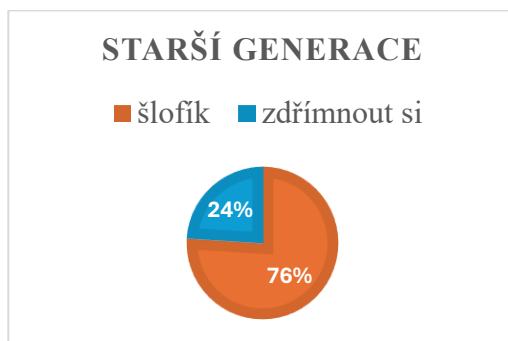
Po nedělním obědě si jdu vždy na chvíli **zdřímnout**.



Graf 1 – šlofik – mladá generace



Graf 2 – šlofik – střední generace

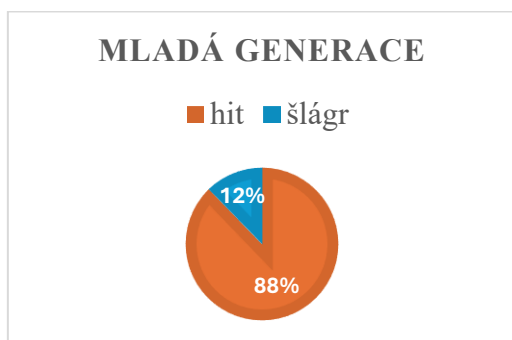


Graf 3 – šlofik – starší generace

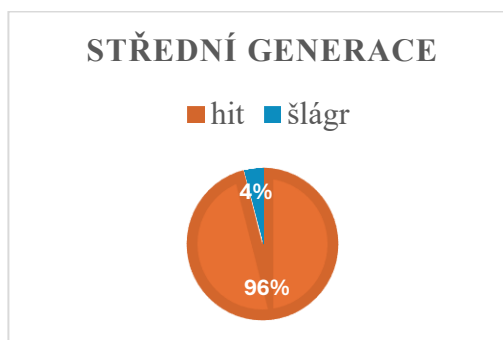
První pár vět obsahuje germanismus *šlofik* a český opis *zdřímnout si*. Jak je již zřejmé z grafického znázornění, více než polovina mluvčích ze všech tří věkových skupin preferuje užití německé výpůjčky. Můžeme tedy usoudit, že výraz *šlofik* je plošně rozšířený v lexiku obyvatel napříč generacemi. Nejvíce je výraz etablován ve slovní zásobě starší generace, z jejíž řad by daný germanismus užilo 76 % respondentů.

2. **Hitem** tohoto roku se stala píseň od Lucie Bílé.

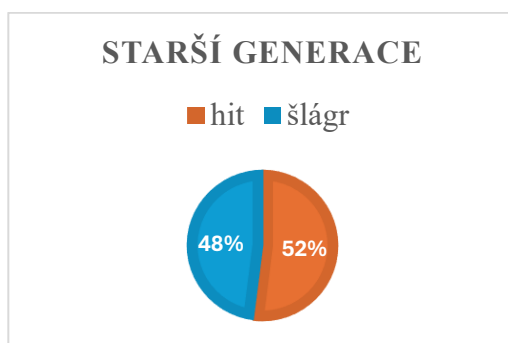
Šlágrem tohoto roku se stala píseň od Lucie Bílé.



Graf 4 – šlágr – mladá generace



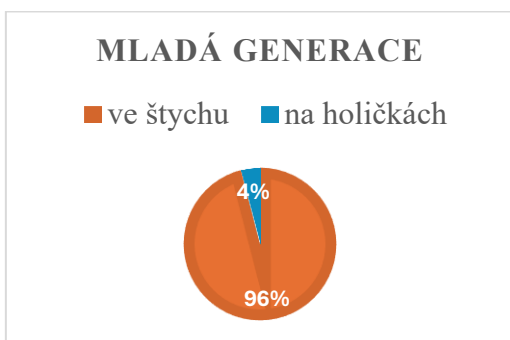
Graf 5 – šlágr – střední generace



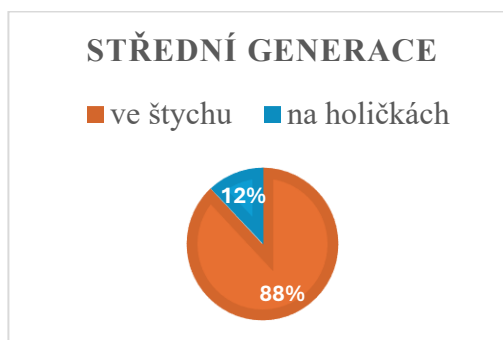
Graf 6 – šlágr – starší generace

V tomto případě proti sobě stojí německá výpůjčka *šlágr* a slovo převzaté z anglického jazyka *hit* jako označení pro úspěšnou píseň. Jak bylo předpokládáno, díky současnému sílícímu vlivu angličtiny na našem území majorita zástupců mladé i střední generace preferuje použití anglicismu *hit*. Naopak u starší generace můžeme pozorovat stále přetrvávající oblibu germanismu *šlágr*, který zvolilo 48 % uživatelů. Podíl na rozšíření tohoto výrazu může mít populární lidová televize Šlágr TV, která má tento germanismus přímo ve svém názvu a současně sídlí v Jihočeském kraji, kde je mezi staršími obyvateli velice oblíbená.

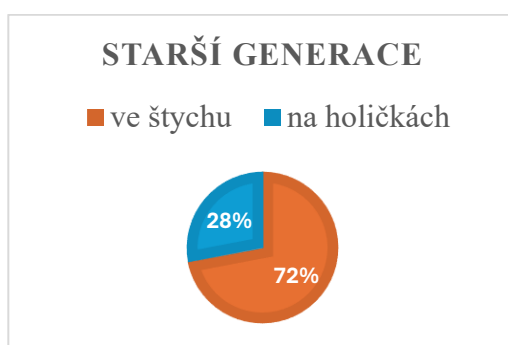
3. Můj nejlepší kamarád by mě nikdy nenechal **ve štychu**.
Můj nejlepší kamarád by mě nikdy nenechal **na holičkách**.



Graf 7 – ve štychu – mladá generace



Graf 8 – ve štychu – střední generace

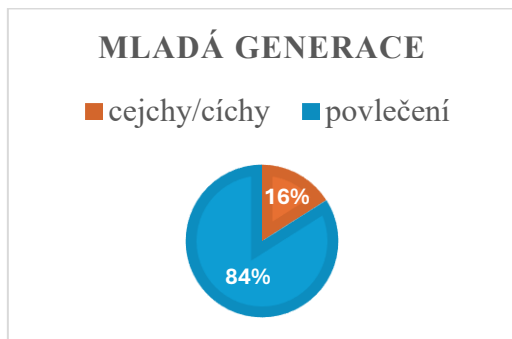


Graf 9 – ve štychu – starší generace

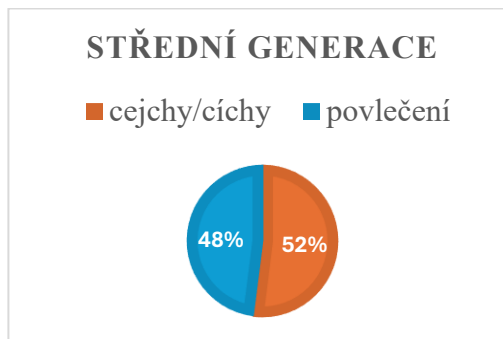
Další dvojici tvoří slovní spojení *nechat ve štychu* a domácí rčení *nechat na holičkách*. Výsledek této otázky je poměrně překvapivý, jelikož v tomto případě v porovnání s předchozími páry výskyt germanismu spolu s přibývajícím věkem klesá. Z mladé generace by slovní obrat *ve štychu* užilo v rámci komunikace celých 96 % mluvčích, zatímco u starší generace tuto volbu učinilo pouhých 72 %. Závěrem lze říci, že tento germanismus je do vysoké míry integrovaný do českého lexikálního systému a zároveň můžeme pozorovat stoupající tendenci ve frekvenci jeho užití.

4. Doma mám schované ručně vyšívané **cejchy/ cíchy** po babičce.

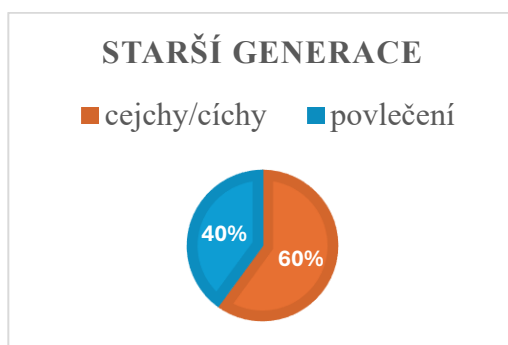
Doma mám schované ručně vyšívané **povlečení** po babičce.



Graf 10 – cejchy/cíchy – mladá g.



Graf 11 – cejchy/cíchy – střední g.

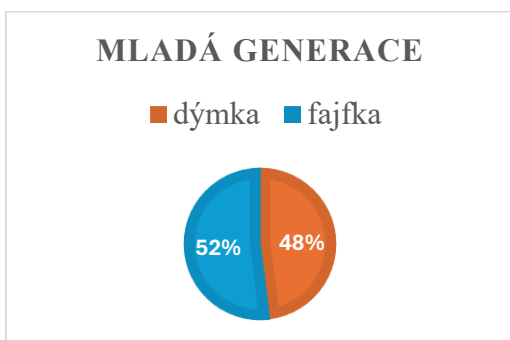


Graf 12 – cejchy/cíchy – starší generace

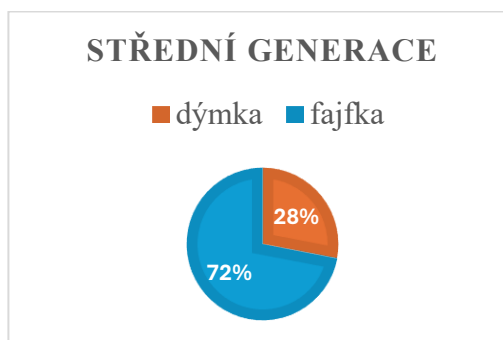
Poměr užití mezi těmito dvěma slovy představuje ukázkový příklad popsany ve výše uvedené hypotéze. Uvedené grafy znázorňují stoupající tendenci v preferenci německého přejatého slova *cíchy*, případně se můžeme setkat také s variantou *cejchy*, spolu s rostoucím věkem respondenta. Z mladá generace se pro německou výpůjčku rozhodlo pouze 16 % uživatelů. Ve slovníku střední a starší generace má však tento germanismus stále své místo. Z mluvčích středního věku by *cejchy/cíchy* v korespondenci upřednostnila před domácím slovem *povlečení* více než polovina. Největší oblibě se germanismus těší u příslušníků starší generace. K variantě *cejchy/cíchy* by se přiklonilo 60 % z nich.

5. V tomto křesle sedával můj dědeček a kouřil **dýmku**.

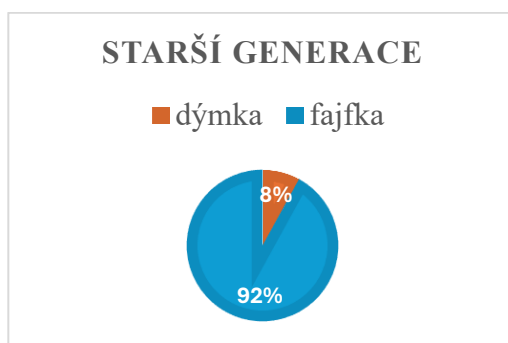
V tomto křesle sedával můj dědeček a kouřil **fajfku**.



Graf 13 – fajfka – mladá generace



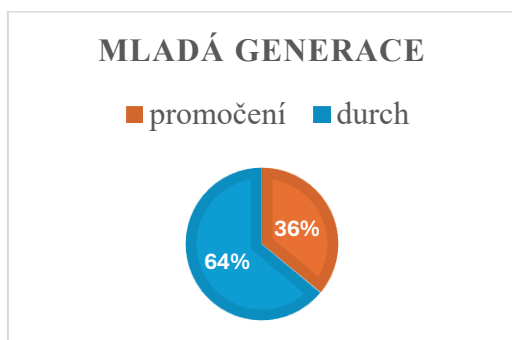
Graf 14 – fajfka – střední generace



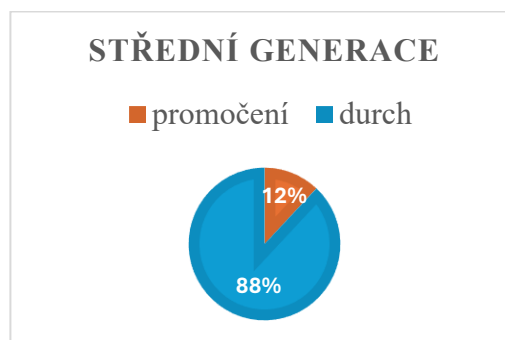
Graf 15 – fajfka – starší generace

V páté otázce se respondent měl rozhodnout, zda je mu bližší domácí výraz *dýmka* nebo germanismus *fajfka*. Drtivá část starší generace, konkrétně 92 % jejích zástupců, uvedla německou výpůjčku. V rámci mladší a střední generace však situace už není tak jednoznačná. Ačkoliv počet kladných odpovědí pro daný germanismus stále převažuje, četnost jeho použití napříč generacemi upadá. U mladší generace je poměr odpovědí velmi vyrovnaný. Důvodem pro pokles v popularitě tohoto germanismu může být fakt, že *fajfka* jako nástroj pro kouření tabáku je dnes užívána významně méně než v minulosti. Naopak mladá generace si slovo *dýmka* může asociovat s *vodní dýmku*, která je v současnosti velmi oblíbená mezi zástupci této věkové skupiny.

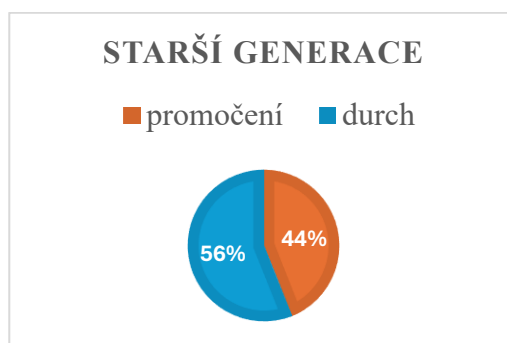
6. Během procházky je potkala prudká přeháňka a vrátili se úplně **promočení**.
Během procházky je potkala prudká přeháňka a vrátili se úplně **durch**.



Graf 16 – durch – mladá generace



Graf 17 – durch – střední generace

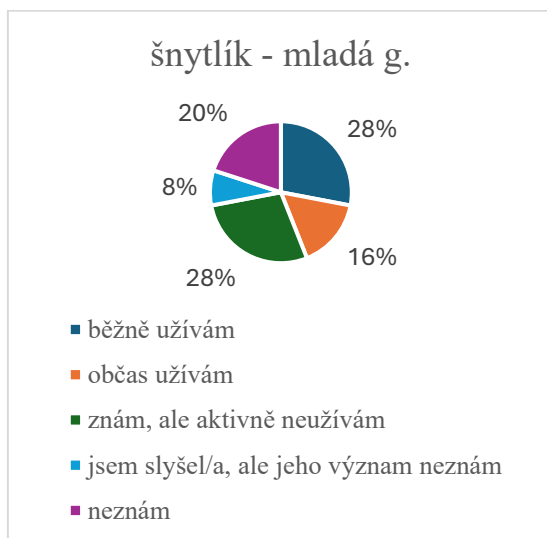


Graf 18 – durch – starší generace

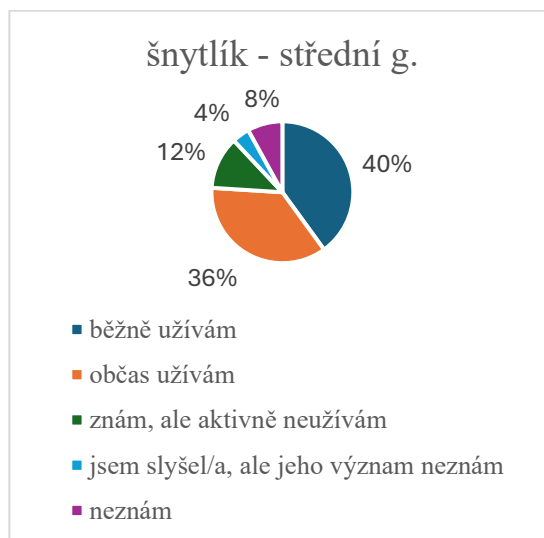
Poslední pár vět obsahuje germanismus *durch* a jeho český protějšek ve formě adjektiva *promočení*. Nejrozšířenější je německá přejímka *durch* ve slovní zásobě střední generace. V mluveném projevu by ji zvolilo 88 % uživatelů středního věku. Nejmenší zastoupení má naopak ve skupině starší generace, ve které by se pro ni rozhodlo pouze 56 % respondentů. Všeobecně by však germanismus *durch* použila nadpoloviční většina ve všech věkových kategoriích.

Druhá část: V tomto úseku je respondentovi předloženo 7 germanismů, u kterých má zvolit, jak frekventovaně je užívá a krátce popsat jejich význam.

7. Šnytlík



Graf 19 – šnytlík – mladá generace



Graf 20 – šnytlík – střední generace



Graf 21 – šnytlík – starší generace

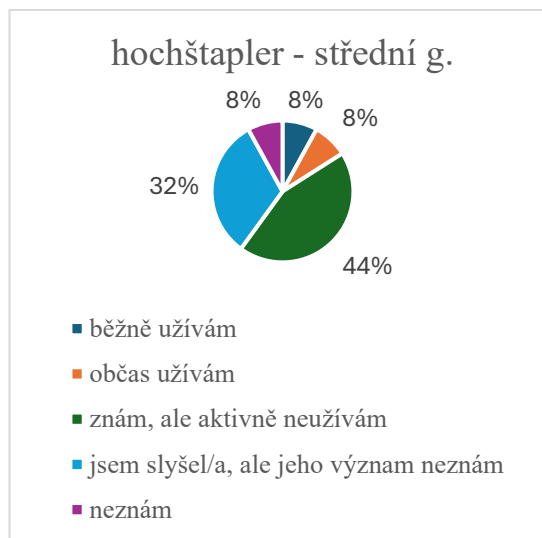
Prvním germanismem, který bude analyzován v druhé části tohoto výzkumu, je výraz *šnytlík*. Škála odpovědí u mladé generace je poměrně pestrá. Nejvíce respondentů z této věkové kategorie uvedlo, že dané slovo buďto běžně užívá, nebo ho zná, ale aktivně neužívá. Dvacet procent zástupců mladé generace se však s tímto termínem nikdy neseťkalo, což je nejvyšší počet ze všech tří skupin. V rámci střední a starší generace převládá většina mluvčích tento germanismus běžně nebo občas užívá. Nejčastějšími odpověďmi, které

se objevovaly v otevřené otázce, jsou „pažitka“, „bylinka“ a „zelené do polévky“. Obecně se dá říci, že tento germanismus je pevně ukotvený v lexiku obyvatel Jihočeského kraje napříč generacemi.

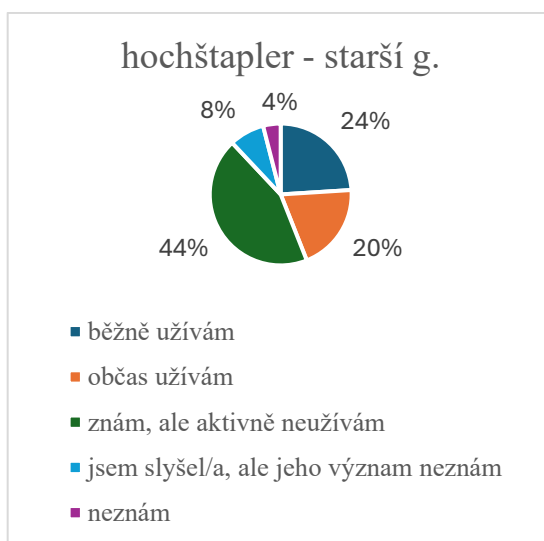
8. Hochštapler



Graf 22 – hochštapler – mladá generace



Graf 23 – hochštapler – střední g.



Graf 24 – hochštapler – starší generace

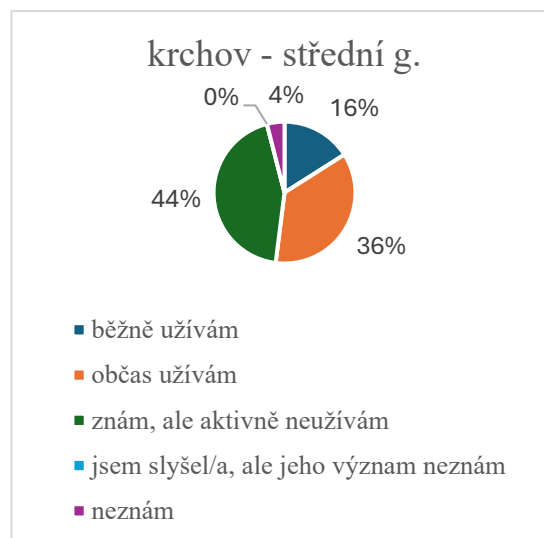
Druhý germanismus, který figuroval v dotazníkovém šetření, je slovo *hochštapler*. U příslušníků mladá generace je povědomí o tomto německém přejatém slovu poměrně nízké, celých 64 % respondentů uvedlo, že daný výraz vůbec nezná. Následujících 28 % mluvčích slovo *hochštapler* již dříve zaslechlo, ale nedokáží vysvětlit jeho význam. Žádný z členů této generace neoznačil opověď „běžně užívám“. U jedinců středního věku

se převážně opakovaly 2 typy odpovědí. Výrazná část respondentů se s daným germanismem již setkala, ale aktivně ho v mluvě nevyužívá. Jedná se konkrétně o 44 % mluvčích stejně jako v případě starší generace. Další podstatná část střední generace má o slovu *hochštapler* povědomí, nedokáže však vysvětlit jeho význam. Na základě toho můžeme usoudit, že tento germanismus se postupně vytrácí z lexika současné mladší a střední generace a nachází se tak na periférii slovní zásoby. Příslušníci starší generace představují jedinou skupinu, která daný výraz stále aktivně užívá. Dvacet procent z nich uvedlo, že germanismus *hochštapler* užívá v mluveném projevu občas a dalších 24 % dokonce běžně. V otevřené otázce byl *hochštapler* nejvíce popisován jako „podvodník“, „pochybná osoba“ nebo „člověk, který se vydává za někoho jiného“.

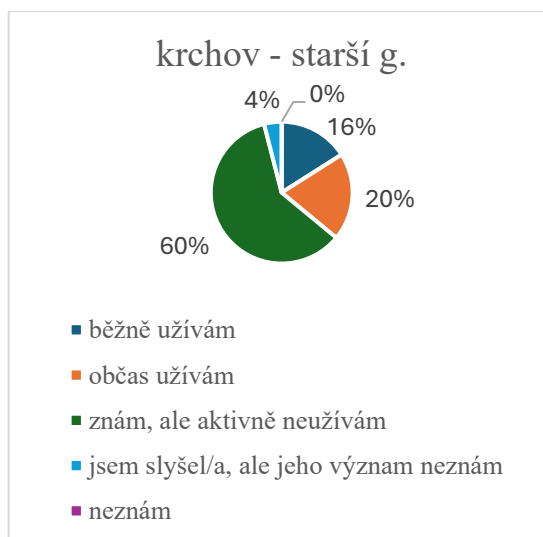
9. Krchov



Graf 25 – krchov – mladá generace



Graf 26 – krchov – střední generace

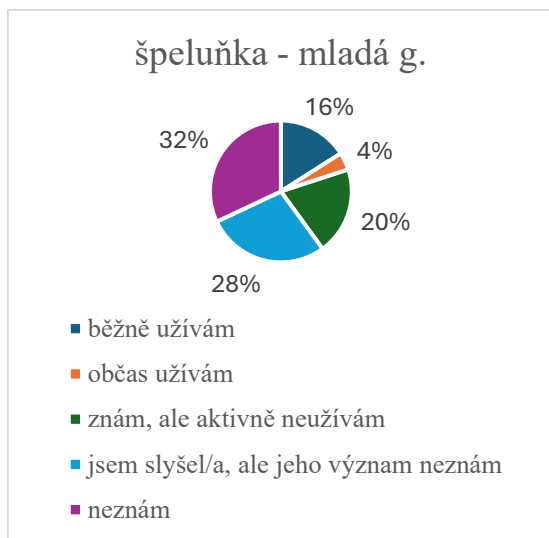


Graf 27 – krchov – starší generace

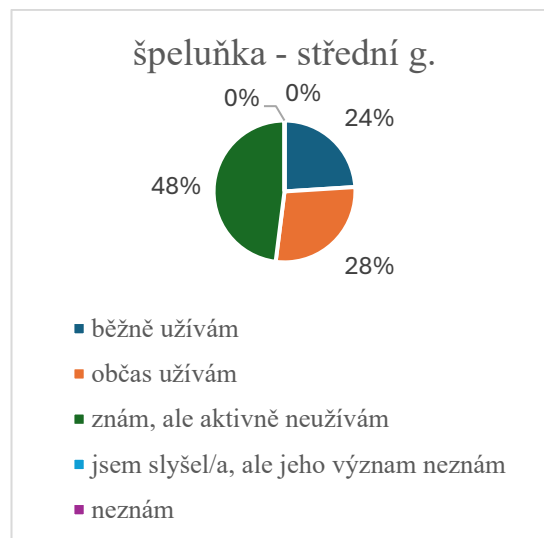
Dále byli respondenti dotazováni, jestli znají a případně jak často používají germanismus *krchov*. Svými odpověďmi vybočuje mladá generace, ve které téměř polovina mluvčích daný výraz vůbec nezná. Dalších 32 % mladých lidí uvádí, že slovo *krchov* znají, ale v komunikaci ho aktivně nezapoují. Naopak zástupci střední a starší generace se ve svých odpovědích poměrně shodují. V obou těchto skupinách převažují odpovědi, že respondenti slovo *krchov* znají, ale aktivně ho užívají pouze občas nebo vůbec. Variantu „znám, ale aktivně neužívám“ zvolilo konkrétně 60 % členů starší generace a 44 % jedinců středního věku. Majorita v otevřené otázce uvedla, že se jedná o „hřbitov“. Někteří mluvčí germanismus *krchov* chybně zaměnili za „hrob“ či „kostel“. Závěrem lze usoudit,

že povědomí o významu slova *krchov* je u střední a starší generace stále vysoké, v komunikaci však tento germanismus bývá užíván pouze ojediněle a řadí se tak do pasivní slovní zásoby.

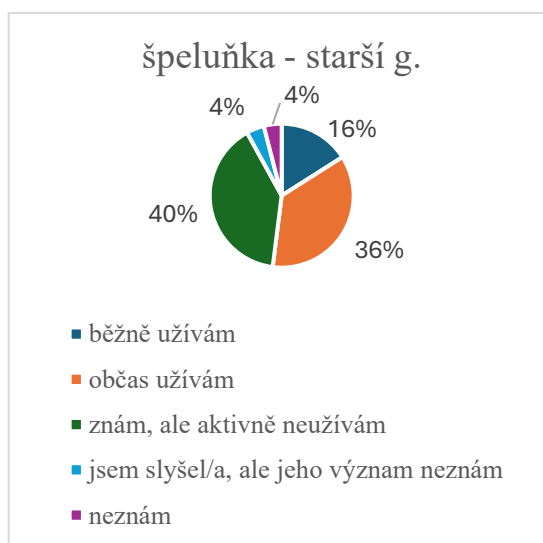
10. Špeluňka



Graf 28 – špeluňka – mladá generace



Graf 29 – špeluňka – střední generace

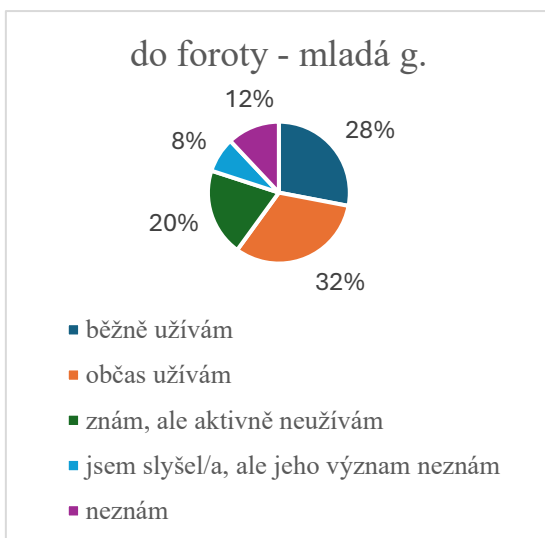


Graf 30 – špeluňka – starší generace

Čtvrtým germanismem je slovo *špeluňka*. Nejnižší porozumění tomuto výrazu vykazuje mladá generace, ve které se 32 % jejích zástupců s germanismem *špeluňka* nikdy dříve nesetkalo a dalších 28 % respondentů na daný obrat již v komunikaci narazilo, ale nedokáže určit jeho význam. Naopak nejbliže je toto slovo příslušníkům středního věku. Více než polovina z nich zapojuje aktivně výraz *špeluňka* do své mluvy. Ani jednou se v této

kategorii neobjevila odpověď, že jedinec daný germanismus pouze slyšel nebo ho nezná. Odpovědi starší věkové skupiny do velké míry korespondují s výsledky střední generace. Avšak u starší generace klesá procento členů, kteří výrazu rozumí, ale aktivně ho nevyužívají. Toto číslo činí 40 %. Oproti střední generaci se v této skupině objevilo 8 % mluvčích, kteří význam slova neznají. Respondenti nejčastěji popisují význam germanismu *špeluňka* následovně: „komora“, „putyka“, „špatná hospoda“ a nejvíce převažuje odpověď „malá místnost“.

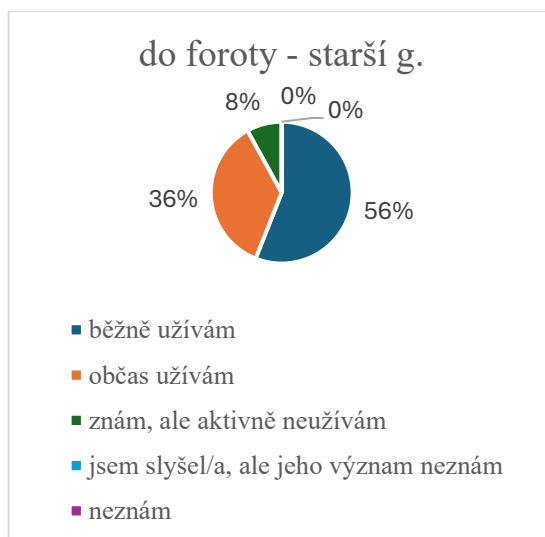
11. Mít něco do foroty



Graf 31 – do foroty – mladá generace



Graf 32 – do foroty – střední generace

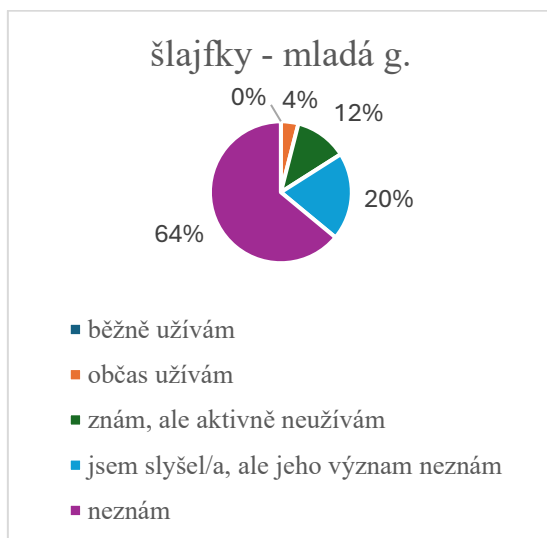


Graf 33 – do foroty – starší generace

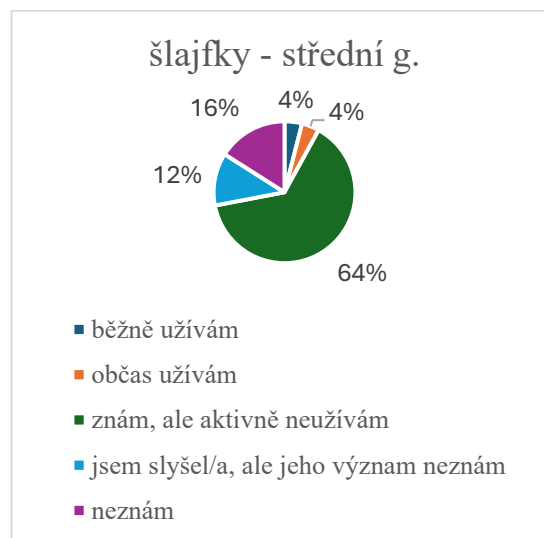
Desátá otázka obsahuje slovní spojení *mít něco do foroty*. Jak je již z grafů na první pohled patrné, značná většina respondentů ze všech tří věkových skupin tento obrat užívá velmi frekventovaně. V mladém generaci má nejvyšší zastoupení odpověď „občas užívám“, kterou zvolilo 32 % mladých lidí. Zástupci střední a starší generace dokonce uvedli, že výraz zapojují do komunikace zcela běžně. V obou kategoriích tato odpověď získala 56 % hlasů. Současně se ve střední a starší generaci nenašel žádný respondent, pro kterého by slovní spojení *mít něco do foroty* bylo neznámé. Výrazná část respondentů popsala význam tohoto germanismu ve smyslu „mít něco do zásoby/navíc“ nebo jako „rezervu“. Dá se říci, že tento

germanismus je v českém lexikálním systému etablován do velké míry a těší se obliby u všech věkových skupin, zejména u té střední a starší.

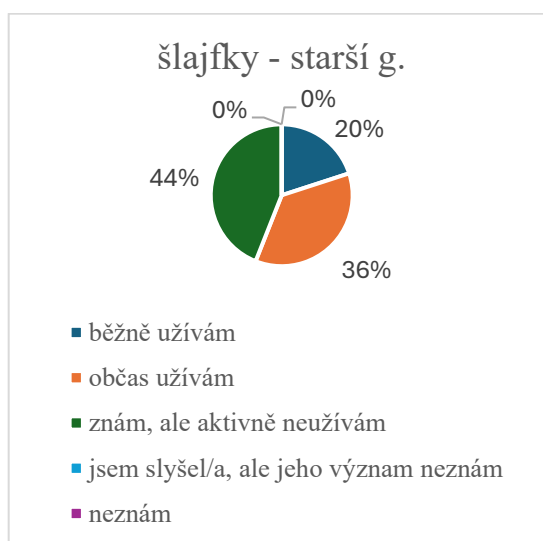
12. Šlajfky



Graf 34 – šlajfky – mladá generace



Graf 35 – šlajfky – střední generace

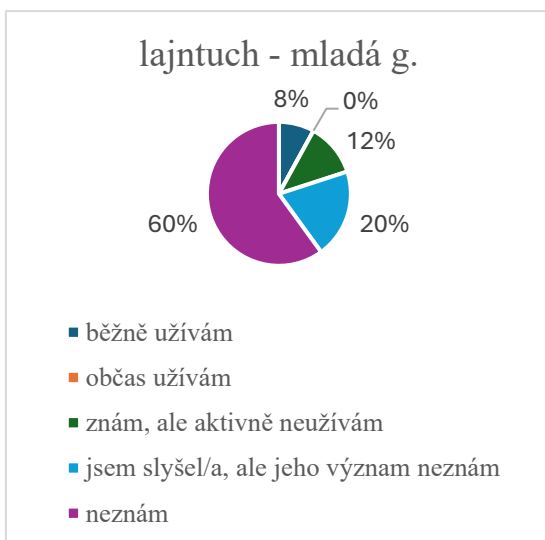


Graf 36 – šlajfky – starší generace

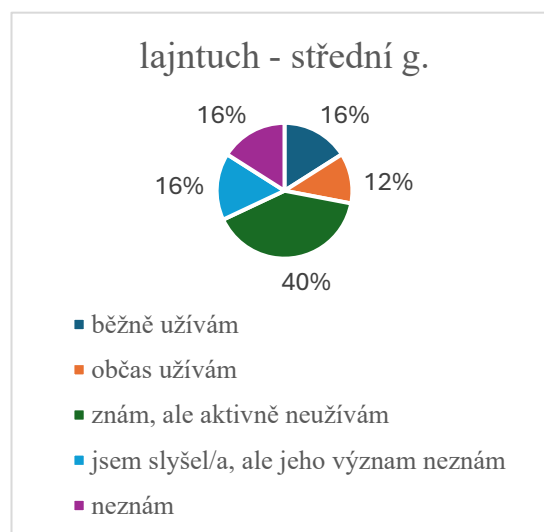
Předposlední germanismus, který byl v rámci této části dotazníku zkoumán, je výraz *šlajfky*. Dle výsledků uvedených v grafu se tento výraz postupně vytrácí z povědomí mladší generace, v níž 64 % členů slovo *šlajfky* nikdy neslyšelo a následujících 20 % respondentů se s ním již setkalo, ale nevědí, co znamená. U střední generace již můžeme pozorovat jistý vzestup ve znalosti daného germanismu. Nadpoloviční většina slovo *šlajfky* zná nebo ho již dříve zaslechla. I přesto se nedá říci, že by toto slovo bylo součástí aktivní slovní zásoby

zástupců středního věku. Největší zastoupení má tento germanismus v lexikální zásobě starší generace, v níž 36 % členů výraz aktivně užívá a dalších 20 % příslušníků této generace uvedlo, že slovo *šlajfky* používá dokonce běžně. Význam tohoto germanismu popsali správně především zástupci střední a starší generace. Mezi nejčastější odpovědi patří: „brusle“, „brusle na kličku“ a „brusle připevňující se na boty“. Obecně lze konstatovat, že nejvíce je germanismus *šlajfky* rozšířen v rámci starší generace, jeho výskyt v lexiku obyvatel Jihočeského kraje napříč generacemi má však ustupující tendenci.

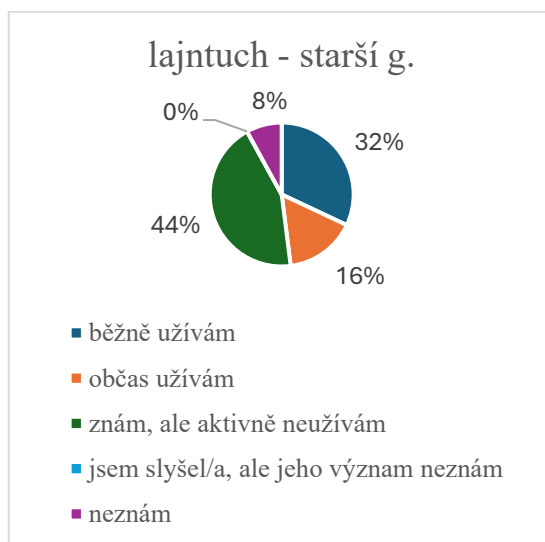
13. Lajntuch



Graf 37 – lajntuch – mladá generace



Graf 38 – lajntuch – střední generace



Graf 39 – lajntuch – starší generace

Jako poslední byl respondentům na závěr této části dotazníku předložen germanismus *lajntuch*. Znalost tohoto slova je v rámci mladé generace velmi nízká. Osmdesát procent dotazovaných nezná význam daného pojmu, z toho 20 % tento výraz již slyšelo, ale přesto význam nedokáže vysvětlit. Škála odpovědí u střední generace je poměrně různorodá. Nejvíce mluvčích uvedlo, že daný germanismus znají, ale aktivně ho v řeči neužívají. Tato možnost jako jediná vyčnívá oproti ostatním se ziskem 40 % hlasů. Další varianty jsou poté zastoupeny poměrně rovnoměrným počtem odpovědí. Nejblíže má k tomuto výrazu starší generace, kde 32 % jejích zástupců německou výpůjčku *lajntuch*

aktivně užívá v každodenní komunikaci. Pouze zanedbatelné procento starších uživatelů zmíněné pojmenování nezná. V otevřené otázce se kromě doslovného překladu „prostěradlo“ objevovaly popisy jako „ubrus“, „povlak na postel“ nebo všeobecně „látka“.

Třetí část: Respondent obdrží seznam 6 domácích výrazů. Úlohou dotazovaného je k těmto slovům uvést odpovídající germanismus.

14. Mužstvo – manšaft/mančaft

V případě mladé generace 14 jedinců nebylo schopno takto bez kontextu daný germanismus odhalit. Jedenáct zástupců z této generace napsalo správnou odpověď *manšaft*, z toho 3 uživatelé upřednostnili variantu *mančaft*. Mezi chybnými odpověďmi se objevil např. *ansámbel* původem z francouzštiny. U střední a starší generace je znalost tohoto germanismu relativně vysoká. Správně odpovědělo 20 dotazovaných ve skupině středního věku a 19 respondentů ze starší generace. Pár mluvčích z těchto dvou kategorií zaměnilo germanismus *manšaft* s anglickou výpůjčkou *tým*. Souhrnně řečeno, germanismus *manšaft/mančaft* je mezi obyvateli Jihočeského kraje poměrně známý, zejména u střední a starší generace.

15. Květák – karfiol

Ukázalo se, že převážná většina mladé generace germanismus *karfiol* již nezná. Dokázali ho uvést pouze tři respondenti. Můžeme však pozorovat vzestupnou tendenci v povědomí o tomto výrazu spolu s rostoucím věkem dotazovaných. Ve střední skupině správně odpovědělo 14 mluvčích a nejvíce správných odpovědí bylo zaznamenáno u starší generace, ve které slovo *karfiol* napsalo 22 jedinců. Několik respondentů si slovo *karfiol* mylně spletlo s německým výrazem 'Kartoffel' (brambora). Nejblíže je germanismus *karfiol* starší generaci.

16. Pracovní směna – šichta

Germanismus *šichta* má své místo ve slovní zásobě všech tří věkových skupin. V rámci mladé generace ho uvedlo 16 respondentů a ze starších zástupců se jednalo o 20 mluvčích. Nejúspěšnější byla střední věková kategorie, ze které správně odpovědělo 24 jedinců. Můžeme tak usoudit, že výraz *šichta* je mezi obyvateli Jihočeského kraje stále aktuální a aktivně užívaný v jejich mluvě.

17. Láhev – flaška

U germanismu *flaška* byla zaznamenána téměř 100 % úspěšnost v odpovědích napříč generacemi. Na základě výsledků tohoto šetření lze říci, že je tento výraz plně integrován do českého lexika a zároveň se dá předpokládat, že mnoho mluvčích jeho cizojazyčný původ již nevnímá.

18. Stálý host – štamgast

Ani v případě germanismu *štamgast* neměli mluvčí významné potíže tento výraz vymyslet. Ze zástupců mladé generace uvedlo správnou odpověď 16 z nich. U střední a starší generace se odpovědi shodovaly, úspěšných bylo 23 mluvčích v obou skupinách. Po stránce grafické se vedle ustálené formy tohoto germanismu (*štamgast*) objevily také „štangast“ a „štamngast“. Dva respondenti ze střední a starší generace uvedli zastaralý germanismus „kunšaft/ kunčaft“, který pochází z německého slova „Kundschaft“ v překladu zákazníci/ klientela (Newerkla 2004, 408) (Lingea). Germanismus *štamgast* je v běžné mluvě mezi Jihočechy stále oblíbený, především u obyvatel vyššího věku.

19. Razítko – štempl

Posledním germanismem z této sekce je slovo *štempl*. Nejvíce rozšířený je tento výraz ve slovní zásobě příslušníků střední generace, ve které pouze jeden respondent německou výpůjčku neznal. Vysoké povědomí bylo zaznamenáno i u starší generace, ze které odpovědělo správně 20 dotazovaných. Významný pokles ve znalosti tohoto germanismu se však objevil u mladé generace, kde 16 mluvčích výraz nebylo schopno uvést. Závěrem lze konstatovat, že úroveň znalosti germanismu *štempl* má u mladé generace degradující tendenci, avšak ve střední a starší generaci si toto slovo v českém lexiku stále drží svou pozici.

7.1 Posouzení analytického oddílu

Tato podkapitola slouží jako uzavření a zároveň zhodnocení analytického oddílu této bakalářské práce. Budou zde porovnány výsledky získané v rámci dotazníkového šetření spolu se stanovenou hypotézou.

Potvrdil se předpoklad, že nejméně rozšířené jsou germanismy ve slovní zásobě zástupců mladé generace v porovnání s ostatními věkovými kategoriemi. Přesto musí být podotknuto, že znalost germanismů v této skupině není tak nízká, jak bylo předpokládáno, a i tato generace řadu německých výpůjček ve své mluvě stále využívá. Největší obliby se těší slovní spojení *nechat ve štychu*, které před domácí variantou *nechat na holičkách* upřednostnilo rovných 96 % mladých Jihočechů. K dalším germanismům, které tato generace stále aktivně zařazuje do komunikace, patří německé výpůjčky *durch*, *šnytlik*, *mít něco do foroty a flaška*. Z povědomí mladé generace se však již zcela vytratily germanismy *hochštapler*, *šlajfky*, *lajntuch* a *karfiol*, jejichž význam více než 80 % respondentů nezná. Dále se poměrně nízká znalost projevila u slov *krchov*, *špeluňka* a *štempl*. Silný vliv anglického jazyka na mladou generaci se ukázal u dvojice slov *hit* a *šlágr*, ze které 88 % dotazovaných preferuje anglicismus *hit*.

V případě střední generace byl naplněn předpoklad o vysokém porozumění německým výpůjčkám. Možná až překvapivě vysoké procento zástupců středního věku zařazuje pravidelně vybrané germanismy do své řeči. Jinak řečeno, aktivní zapojení daných germanismů do komunikace je v této skupině dokonce vyšší, než bylo očekáváno. V první části dotazníku byla zaznamenána vysoká preference u germanismů *nechat ve štychu*, *fajfka* a *durch*. Nejblíže má tato generace k výrazu *šnytlik*, který aktivně užívá 76 % mluvčích, a ke slovnímu spojení *mít něco do foroty*, které je součástí aktivní slovní zásoby u 88 % dotazovaných. U germanismů *hochštapler*, *krchov*, *šlajfky* a *lajntuch* nejvíce respondentů uvedlo, že daný výraz znají, ale aktivně ho neuvívají. Počet odpovědí „neznám“ u jednotlivých otázek je v rámci střední generace víceméně zanedbatelný. Tato skupina neměla problém ani s vlastní produkcí germanismů. Jako nejznámější se jeví výrazy *šichta* a *štempl*, které dokázalo uvést 24 dotazovaných, a hned v závěsu se nachází slovo *štamgast* se ziskem 23 správných odpovědí.

Výsledky střední a starší generace se relativně podobají, i přesto můžeme konstatovat, že byl naplněn základní předpoklad uvedený v hypotéze, tedy že právě starší generace nejvíce inklinuje k německým výpůjčkám a aktivně je zapojuje do komunikace. Nadpoloviční většina zástupců starší generace aktivně užívá ve své mluvě především

germanismy: *šnytlik*, *mít něco do foroty*, *šlajfky* a *lajntuch*. Obliba germanismů mezi staršími obyvateli Jihočeského kraje je zřejmá také z grafů v první části dotazníkového šetření. Počet respondentů ze starší generace, který upřednostnil germanismus před domácím výrazem, byl u většiny výrazů nejvyšší ze všech tří věkových kategorií. Jedinou výjimku představují německé výpůjčky *durch* a *nechat ve štychu* s větší preferencí u mladší a střední generace. Problém nečinila příslušníkům starší generace ani třetí úloha, kdy museli germanismus vymyslet sami. Valná většina tuto část úspěšně vyplnila, a prokázala tak vysokou znalost daných germanismů.

Závěr

Tato bakalářská práce pojednává o germanismech v běžné mluvě obyvatel Jihočeského kraje. Na téma česko-německého jazykového kontaktu byla již v minulosti zpracována řada různých děl, víceméně žádné z nich však není zaměřeno na oblast jižních Čech. Přínosem této práce je tedy ucelený přehled o rozšířenosti německých výpůjček v lexiku jedinců žijících v Jihočeském regionu napříč generacemi.

Teoretická část této bakalářské práce sestávala z lingvistické sekce, ve které byly vysvětleny základní jevy spojené s touto prací. Pozornost byla věnována především přejatým slovům, jejich klasifikaci a procesu adaptace do českého lexika. Integrace germanismů do české slovní zásoby byla popsána z pohledu ortoepie, morfologie a lexikologie. Opomenuta nebyla ani společná historie mezi Čechy a Němci. Vyzdvíženy byly především důležité historické milníky, které vedly k česko-německému jazykovému kontaktu na jihočeském území. V závěru teoretického oddílu byl nastíněn vývoj česko-německých vztahů v Českých Budějovicích od jejich založení až do období po druhé světové válce.

V rámci analytické části práce bylo zkoumáno celkem 19 různých germanismů. Pro účely výzkumu byla vybrána kvantitativní metoda ve formě dotazníkového šetření. Daný dotazník obsahoval 31 otázek, z toho 5 z nich se týkalo profilu respondenta. Zbylé otázky byly zaměřeny na výskyt germanismů v běžné mluvě obyvatel Jihočeského kraje. Průzkumu se zúčastnilo 75 respondentů, kteří byli v rovnoměrném zastoupení rozděleni do tří kategorií. V důsledku toho bylo v rámci práce rozlišováno mezi mladou, střední a starší generací.

Závěrem lze konstatovat, že základní předpoklad stanovený v hypotéze této práce byl naplněn. Na základě získaných dat z dotazníkového šetření se potvrdilo, že nejvyšší znalostí germanismů skutečně disponuje starší generace. Jedná se o věkovou skupinu, která v porovnání s dalšími dvěma kategoriemi zapojuje německé výpůjčky do své mluvy nejaktivněji. Svými výsledky však nezaostává ani střední generace, která prokázala velmi vysoké povědomí o německých výpůjčkách. K relativně překvapivému zjištění došlo u mladé generace. Jak bylo předpokládáno, tato věková skupina má ze všech tří ke germanismům nejdále, i přesto však musí být podotknuto, že i tato generace se stále v německých výpůjčkách do jisté míry orientuje a některé z nich dokonce aktivně zařazuje do své řeči. Dá se říci, že tak mladá generace překonala naše očekávání. Na závěr lze usoudit, že germanismy mají v běžné mluvě obyvatel Jihočeského kraje stále své místo nehledě na věk jejich uživatelů.

Resumé

Diese Bachelorarbeit beschäftigt sich mit Germanismen in der Alltagssprache der Bewohner Südböhmens. Zum Thema des tschechisch-deutschen Sprachkontakts sind in der Vergangenheit viele verschiedene Arbeiten verfasst worden, aber fast keine von ihnen befasst sich mit der Region Südböhmen. Der Beitrag dieser Arbeit ist daher ein umfassender Überblick über das Vorkommen deutscher Entlehnungen im Wortschatz der in der südböhmischen Region lebenden Personen über Generationen hinweg.

Der theoretische Teil dieser Bachelorarbeit bestand aus einem linguistischen Teil, in dem die grundlegenden Phänomene für diese Arbeit erläutert wurden. Das Hauptaugenmerk lag dabei auf den übernommenen Wörtern, ihrer Klassifizierung und dem Prozess der Anpassung an das tschechische Lexikon. Die Integration von Germanismen in den tschechischen Wortschatz wurde in orthoepischer, morphologischer und lexikologischer Hinsicht beschrieben. Auch die gemeinsame Geschichte von Tschechen und Deutschen wurde nicht vernachlässigt. Insbesondere wurden wichtige historische Meilensteine hervorgehoben, die zum tschechisch-deutschen Sprachkontakt in Südböhmen führten. Der theoretische Teil schloss mit einem Abriss über die Entwicklung der tschechisch-deutschen Beziehungen in České Budějovice von der Gründung bis in die Zeit nach dem Zweiten Weltkrieg.

Im analytischen Teil der Arbeit wurden insgesamt 19 verschiedene Germanismen untersucht. Für die Untersuchung wurde eine quantitative Methode in Form eines Fragebogens gewählt. Der betreffende Fragebogen enthielt 31 Fragen, von denen sich 5 auf das Profil des Befragten bezogen. Die übrigen Fragen bezogen sich auf das Vorkommen von Germanismen in der Alltagssprache der Bewohner der südböhmischen Region. An der Umfrage nahmen 75 Personen teil, die zu gleichen Teilen in drei Kategorien eingeteilt wurden. So wurde zwischen der jungen, mittleren und älteren Generation unterschieden.

Zusammenfassend lässt sich sagen, dass die in der Hypothese dieser Arbeit aufgestellte Grundannahme erfüllt worden ist. Anhand der aus dem Fragebogen gewonnenen Daten wurde bestätigt, dass das höchste Wissen über Germanismen tatsächlich bei der älteren Generation vorhanden ist. Dies ist die Altersgruppe, die deutsche Lehnwörter im Vergleich zu den anderen Kategorien am aktivsten in ihrer Sprache verwendet. Aber auch die mittlere Generation steht in ihren Ergebnissen nicht zurück und zeigt ein sehr hohes Bewusstsein für deutsche Lehnwörter. Ein überraschender Befund ergab sich bei der jüngeren Generation. Wie vermutet, hat diese Altersgruppe die geringsten Kenntnisse

über Germanismen, es muss jedoch darauf hingewiesen werden, dass auch diese Generation sich stets ziemlich gut in deutschen Lehnwörtern orientiert und einige von ihnen sogar aktiv in ihre Sprache einbaut. Man kann sagen, dass die junge Generation unsere Erwartungen übertroffen hat. Abschließend können wir sagen, dass Germanismen immer noch ihren Platz in der Alltagssprache der Bewohner der südböhmischen Region haben, unabhängig vom Alter ihrer Benutzer.

Seznam použité literatury

BERGER, Tilman. *Studien zur historischen Grammatik des Tschechischen: Bohemistische Beiträge zur Kontaktlinguistik*. München: Lincom Europa, 2008. Travaux linguistiques de Brno. ISBN 978-3-89586-047-8.

BĚLIČ, Jaromír. Poznámky o postavení německých přejatých slov v dnešní češtině. In: KRAUS, Werner, ed. *Slawisch-deutsche Wechselbeziehungen in Sprache, Literatur und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag, 1969, s. 7-18. ISBN 978-3-11-272040-0.

ČEJKA, Mirek. *Česká lexikologie a lexikografie*. Brno: Masarykova univerzita, 1992. ISBN 80-210-0393-6. Digitální kopie dostupná z:

<https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:4c529430-5c54-11ea-9076-005056827e52?page=uuid:ee2b742d-4315-4a29-91b8-2f6b8dd08efe>

FILIPEC, Josef a ČERMÁK, František. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985. Studie a práce lingvistické. ISBN 0585-5675.

HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. ISBN 14-357-86. Digitální kopie dostupná z:

<https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:e50e4070-22bc-11e4-8e0d-005056827e51?page=uuid:d36187f0-38e8-11e4-8c14-5ef3fc9bb22f>

JAKLOVÁ, Alena. Germanismen als Flurnamen in Südböhmen. In: EICHLER, Ernst. *Selecta Bohemico-Germanica: tschechisch-deutsche Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Münster: LIT Verlag, 2003, s. 75-81. ISBN 3-8258-6635-1.

KAPRAS, Jan. *Češi a Němci v českém státě: Přehled historický*. Česká Lípa: Český musejní spolek pro kraj českolipský, mezi 1918 a 1930.

NEWERKLA, Stefan Michael. *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch: Wörterbuch der deutschen Lehnwörter im Tschechischen und Slowakischen: historische Entwicklung, Beleglage, bisherige und neue Deutungen*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2004. Schriften über Sprachen und Texte. ISBN 3-631-51753-X.

NĚMEC, Igor. *Rekonstrukce lexikálního vývoje*. Praha: Academia, 1980. Studie a práce lingvistické.

PODHORSKÝ, Marek. *Jihočeský kraj*. Praha: Freytag & Berndt, 2003. ISBN 80-7316-074-9.

POKORNÝ, Ludvík. *Úvod do české lexikologie*. České Budějovice: Pedagogická fakulta, 1979.

RIEHL, Claudia Maria. *Sprachkonktrforschung: Eine Einführung*. 3. vyd. Tübingen: Narr Verlag, 2014. ISBN 978-3-8233-6826-7.

ROMPORTL, Milan. *Výslovnost spisovné češtiny: Výslovnost slov přejatých: Výslovnostní slovník*. Praha: Academia, 1978.

RUSÍNOVÁ, Zdenka. *Tvoření slov v současné češtině*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1990. ISBN 80-210-0133-X.

SCHIPPAN, Thea. *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1992. ISBN 3-484-73002-1.

SVOBODOVÁ, Diana. *Aspekty hodnocení cizojazyčných přejímek: mezi módností a standardem*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7368-732-8.

ŠMILAUER, Vladimír. *Nauka o českém jazyku*. Praha: SPN, 1979. Digitální kopie dostupná z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:865563c0-7cfd-11e3-b0d1-005056827e51?page=uuid:0cba7df0-a78e-11e3-9d7d-005056827e51>

TÖLGYESI, Tamás. *Lexikální germanismy v dnešní češtině: Studie kontaktově lingvistická*. Disertační práce. Páznámy Péter Katolikus Egyetem, 2009. ISBN 978-963-9206-90-8.

TROST, Pavel a POVEJŠIL, Jaromír. *Studie o jazycích a literatuře*. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-50-5. Digitální kopie dostupná z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:aaf1c240-0421-11e4-89c6-005056827e51?page=uuid:36d99650-2fd0-11e4-8c14-5ef3fc9bb22f>

ZEMAN, Dalibor. Česko-německé jazykové kontakty (II). Několik poznámek k česko-německému areálu ve Vídni. In: *Cizí jazyky*, roč. 53, č. 1. Plzeň: Fraus, 2009, s. 5-9. ISSN 1210-0811.

Použité internetové zdroje

CESTUJEME ŠUMAVOU. Zlatá stezka. In: *Cestujeme Šumavou* [online]. Dostupné z: <http://www.cestujemesumavou.cz/zlata-stezka> [cit. 2024-06-29].

GERMANISMY. Slovník Germanismů v češtině. In: *Germanismy* [online]. Dostupné z: <https://germanismy.cz/slovník-germanismu/> [cit. 2024-07-03].

HLADKÁ, Zdeňka. Lexikologie. In: *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online], 2017a. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/LEXIKOLOGIE> [cit. 2024-02-20].

HLADKÁ, Zdeňka. Přenesené pojmenování. In: *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online], 2017b. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/PŘENESENÉ%20POJMENOVÁNÍ> [cit. 2024-02-28].

Kalk. In: *Encyclopaedia Beliana* [online], 2017. ISBN 978-80-89524-30-3. Dostupné z: <https://beliana.sav.sk/heslo/kalk> [cit. 2024-03-11].

KARLÍKOVÁ, Helena. Kalk. In: *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online], 2017. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/KALK> [cit. 2024-03-11].

KRČMOVÁ, Marie. Disimilace. In: *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online], 2017. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/DISIMILACE> [cit. 2024-06-22].

Kundschaft. In: *Lingea* [online]. Dostupné z: <https://slovníky.lingea.cz/nemecko-cesky/kundschaft> [cit. 2024-07-03].

NEWERKLA, Stefan Michael. Germanismy v českém lexiku. In: *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online], 2017. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/GERMANISMY%20V%20ČESKÉM%20LEXIKU> [cit. 2024-06-16].

NĚMEC, Václav. Lidé z německých zemí byli na území Česka již od 13. století. In: *Dějepis* [online], 1997-2024. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/lide-z-nemeckych-zemi-byli-na-uzemi-ceska-jiz-od-13-stoleti/> [cit. 2024-06-26].

SAK, Robert. Češi a Němci. In: *Encyklopedie Českých Budějovic* [online], 1998-2024. Dostupné z: <http://www.encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/cesi-a-nemci> [cit. 2024-06-30].

SCHINKO, Jan. MĚSTO PŘED STO: Soužití Čechů a Němců nebylo jednoduché. In: *Budějcká Drbna* [online], 2018. Dostupné z: <https://budejcka.drba.cz/z-kraje/ceskobudejovicko/21983-mesto-pred-sto-souziti-cechu-a-nemcu-nebylo-jednoduche.html> [cit. 2024-07-01].

VALACHOVÁ, Simona. Němci v českých zemích. In: *Dumy* [online], 2013. Dostupné z: <https://www.dumy.cz/stahnout/97591> [cit. 2024-06-29].

VELVYSLANECTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY V BERLÍNĚ. Česko-německá deklarace. In: *Velvyslanectví České republiky v Berlíně* [online], 2022. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/berlin/cz/vzajemne_vztahy/cesko_nemecka_deklarace_o_vzajemnych.html [cit. 2024-06-29].

VOPĚNKA, Jiří. Historie Šumavy a Pošumaví. In: *ŠumavaNet* [online]. Dostupné z: <http://www.sumavanet.cz/vopin/historie/historie.htm> [cit. 2024-06-26].

ZEMAN, Dalibor. Dynamika lexika cizího původu v současné češtině: morfologická adaptace lexikálních výpůjček německé provenience. In: *Časopis pro moderní filologii* [online], 2023, s. 39-53. Dostupné z: <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=1193673> [cit. 2024-06-23].

ŽEMLIČKA, Josef. Německá kolonizace? Středověká kolonizace? Kolonizace... 1. část. In: *Tvar: obydleník živé literatury* [online], 2016. Dostupné z: <https://itvar.cz/nemecka-kolonizace-stredoveka-kolonizace-kolonizace-1-cast> [cit. 2024-06-26].

Seznam grafů

GRAF 1 – ŠLOFÍK – MLADÁ GENERACE	35
GRAF 2 – ŠLOFÍK – STŘEDNÍ GENERACE	35
GRAF 3 – ŠLOFÍK – STARŠÍ GENERACE	35
GRAF 4 – ŠLÁGR – MLADÁ GENERACE	36
GRAF 5 – ŠLÁGR – STŘEDNÍ GENERACE	36
GRAF 6 – ŠLÁGR – STARŠÍ GENERACE	36
GRAF 7 – VE ŠTYCHU – MLADÁ GENERACE	37
GRAF 8 – VE ŠTYCHU – STŘEDNÍ GENERACE	37
GRAF 9 – VE ŠTYCHU – STARŠÍ GENERACE	37
GRAF 10 – CEJCHY/CÍCHY – MLADÁ GENERACE	38
GRAF 11 – CEJCHY/CÍCHY – STŘEDNÍ GENERACE	38
GRAF 12 – CEJCHY/CÍCHY – STARŠÍ GENERACE	38
GRAF 13 – FAJFKA – MLADÁ GENERACE	39
GRAF 14 – FAJFKA – STŘEDNÍ GENERACE	39
GRAF 15 – FAJFKA – STARŠÍ GENERACE	39
GRAF 16 – DURCH – MLADÁ GENERACE	40
GRAF 17 – DURCH – STŘEDNÍ GENERACE	40
GRAF 18 – DURCH – STARŠÍ GENERACE	40
GRAF 19 – ŠNYTLÍK – MLADÁ GENERACE	41
GRAF 20 – ŠNYTLÍK – STŘEDNÍ GENERACE	41
GRAF 21 – ŠNYTLÍK – STARŠÍ GENERACE	41
GRAF 22 – HOCHŠTAPLER – MLADÁ GENERACE	42
GRAF 23 – HOCHŠTAPLER – STŘEDNÍ GENERACE	42
GRAF 24 – HOCHŠTAPLER – STARŠÍ GENERACE	42
GRAF 25 – KRCHOV – MLADÁ GENERACE	44
GRAF 26 – KRCHOV – STŘEDNÍ GENERACE	44
GRAF 27 – KRCHOV – STARŠÍ GENERACE	44
GRAF 28 – ŠPELUŇKA – MLADÁ GENERACE	45
GRAF 29 – ŠPELUŇKA – STŘEDNÍ GENERACE	45
GRAF 30 – ŠPELUŇKA – STARŠÍ GENERACE	45
GRAF 31 – DO FOROTY – MLADÁ GENERACE	47

GRAF 32 – DO FOROTY – STŘEDNÍ GENERACE	47
GRAF 33 – DO FOROTY – STARŠÍ GENERACE	47
GRAF 34 – ŠLAJFKY – MLADÁ GENERACE	48
GRAF 35 – ŠLAJFKY – STŘEDNÍ GENERACE.....	48
GRAF 36 – ŠLAJFKY – STARŠÍ GENERACE	48
GRAF 37 – LAJNTUCH – MLADÁ GENERACE	50
GRAF 38 – LAJNTUCH – STŘEDNÍ GENERACE.....	50
GRAF 39 – LAJNTUCH – STARŠÍ GENERACE	50

Seznam příloh

PŘÍLOHA 1 – Dotazník

Dotazník vytvořený k bakalářské práci na téma *Germanismy v běžné mluvě obyvatel Jihočeského kraje*

Vaše pohlaví?

- a) Žena
- b) Muž

Jste obyvatelem Jihočeského kraje?

- a) Ano
- b) Ne

Do jaké věkové skupiny spadáte?

- a) 15 – 30
- b) 31 – 59
- c) 60 a více

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) Základní vzdělání
- b) Středoškolské vzdělání ukončené učňovskou zkouškou
- c) Středoškolské vzdělání ukončené maturitou
- d) Vyšší odborné vzdělání
- e) Vysokoškolské vzdělání

Na jaké úrovni ovládáte německý jazyk?

- a) Na žádné
- b) A1 – Začátečník
- c) A2 – Pokročilý začátečník
- d) B1 – Mírně pokročilý
- e) B2 – Pokročilý
- f) C1 – velmi pokročilý
- g) C2 – expert

Kterou z uvedených variant byste v rámci komunikace spíše užili?

- a) Po nedělním obědě si vždy dávám na chvíli šlofíka.
 - b) Po nedělním obědě si jdu vždy na chvíli zdřímnout.
-
- a) Hitem tohoto roku se stala píseň od Lucie Bílé.
 - b) Šlágrem tohoto roku se stala píseň od Lucie Bílé.
-
- a) Můj nejlepší kamarád by mě nikdy nenechal ve štychu.
 - b) Můj nejlepší kamarád by mě nikdy nenechal na holičkách.
-
- a) Doma mám schované ručně vyšívání cejchy/ cíchy po babičce.
 - b) Doma mám schované ručně vyšívání povlečení po babičce.
-
- a) V tomto křesle sedával můj dědeček a kouřil dýmku.
 - b) V tomto křesle sedával můj dědeček a kouřil fajfku.
-
- a) Během procházky je potkala prudká přeháňka a vrátili se úplně promočení.
 - b) Během procházky je potkala prudká přeháňka a vrátili se úplně suchi.

Setkali jste se již s uvedeným germanismem?

Šnytík:

- a) běžně užívám
- b) občas užívám
- c) znám, ale aktivně neužívám
- d) jsem slyšel/a, ale jeho význam neznám
- e) neznám

Pokud slovo znáte, popište krátce jeho význam vlastními slovy:

.....

Hochštapler:

- a) běžně užívám
- b) občas užívám
- c) znám, ale aktivně neužívám
- d) jsem slyšel/a, ale jeho význam neznám
- e) neznám

Pokud slovo znáte, popište krátce jeho význam vlastními slovy:

.....

Krchov:

- a) běžně užívám
- b) občas užívám
- c) znám, ale aktivně neužívám
- d) jsem slyšel/a, ale jeho význam neznám
- e) neznám

Pokud slovo znáte, popište krátce jeho význam vlastními slovy:

.....

Špeluňka:

- a) běžně užívám
- b) občas užívám
- c) znám, ale aktivně neužívám
- d) jsem slyšel/a, ale jeho význam neznám
- e) neznám

Pokud slovo znáte, popište krátce jeho význam vlastními slovy:

.....

Mít něco do foroty:

- a) běžně užívám
- b) občas užívám
- c) znám, ale aktivně neužívám
- d) jsem slyšel/a, ale jeho význam neznám
- e) neznám

Pokud slovo znáte, popište krátce jeho význam vlastními slovy:

.....

Šlajfky:

- a) běžně užívám
- b) občas užívám
- c) znám, ale aktivně neužívám
- d) jsem slyšel/a, ale jeho význam neznám
- e) neznám

Pokud slovo znáte, popište krátce jeho význam vlastními slovy:

.....

Lajntuch:

- a) běžně užívám
- b) občas užívám
- c) znám, ale aktivně neužívám
- d) jsem slyšel/a, ale jeho význam neznám
- e) neznám

Pokud slovo znáte, popište krátce jeho význam vlastními slovy:

.....

Uved'te germanismus (slovo přejaté z německého jazyka), který byste použili jako ekvivalent pro následující české slovo:

(Například: obličej → ksicht, procházka → špacír, ...)

a) **mužstvo**

.....

b) **květák**

.....

c) **pracovní směna**

.....

d) **láhev**

.....

e) **stálý host**

.....

f) **razítko**

.....